

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ГУМАНІТАРНОЇ
ОСВІТИ**

Кафедра іноземних мов

К. Е. Колесник

ГЕОГРАФІЯ, ІСТОРІЯ, КУЛЬТУРА АВСТРАЛІЇ

Конспект лекцій

Харків – 2022

Колесник К. Е. Географія, історія, культура Австралії: Конспект лекцій. – Харків: УкрДУЗТ, 2022. – 81 с.

Конспект лекцій для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної форми навчання підготовлено з метою доповнення і розширення методичного забезпечення навчального курсу дисципліни «Лінгвокраїнознавство». Конспект лекцій підготовлено відповідно до робочої програми «Лінгвокраїнознавство». Він є складовою навчально-методичного комплексу дисциплін.

Конспект лекцій містить теоретичний матеріал, в якому розкриваються основні особливості географічного розташування, клімату, природних умов, флори і фауни Австралії, визначено основні етапи Австралійської історії від відкриття її європейцями до сьогодення, охарактеризовано основні риси державного та адміністративного устрою Австралійської держави, визначено основні характеристики економічного становища Австралії, розглянуто найбільш важливі досягнення культури Австралії та особливості мови австралійців.

Конспект лекцій містить практичну частину, покликану допомогти в організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня у засвоєнні змісту теми, її складають перелік питань для самоперевірки, теми індивідуальних завдань, список літератури.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 035 «Філологія» денної форми навчання.

Бібліогр.: 11 назв.

Конспект лекцій розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри іноземних мов 9 червня 2021 р., протокол № 14.

Рецензент

доц. С. І. Нешко

ЗМІСТ

Тематичний план.....	5
Вступ. Місце Австралії серед англомовних країн світу.....	5
1 Географія, клімат, природа Австралії.....	6
1.1 Географічне розташування.....	6
1.2 Геологія та рельєф Австралії.....	7
1.3 Природні ресурси та корисні копалини.....	8
1.4 Водні ресурси Австралії.....	9
1.5 Клімат.....	10
1.6 Флора Австралії.....	11
1.7 Фауна Австралії.....	12
2 Історія Австралії.....	16
2.1 Австралія до відкриття європейцями.....	17
2.2 Європейські дослідження материка.....	17
2.3 Британська колонізація Австралії.....	19
2.4 Австралійський Союз.....	22
3 Політичний устрій та економічний розвиток Австралії.....	25
3.1 Адміністративний устрій.....	25
3.2 Міста Австралії.....	28
3.3 Державно-політичний устрій.....	32
3.4 Державні символи Австралії.....	33
3.5 Економіка Австралії.....	36
3.6 Сільське господарство Австралії.....	36
3.7 Промисловість Австралії.....	39
3.8 Транспорт та інфраструктура.....	42
3.9 Гроші та фінансова система.....	44
4 Населення і культура Австралії.....	45
4.1 Населення Австралії.....	46
4.2 Аборигени Австралії.....	46
4.3 Мови Австралії.....	49
4.4 Релігія.....	50
4.5 Освіта в Австралії.....	51
4.6 Література Австралії.....	53
4.6.1 Поезія Австралії.....	53
4.6.2 Проза Австралії.....	54
4.6.3 Драматургія Австралії.....	57
4.7 Мистецтво Австралії.....	58

4.7.1 Живопис.....	58
4.7.2 Скульптура.....	61
4.7.3 Архітектура.....	62
4.7.4 Музика.....	66
4.7.5 Кінематограф Австралії.....	68
4.8 Культура аборигенів.....	69
4.9 Спорт.....	70
4.10 Традиції, звичаї та свята Австралії.....	71
Персоналії.....	75
Хронологічна таблиця.....	76
Питання для самоконтролю.....	77
Теми індивідуальних завдань.....	78
Список літератури.....	79
Термінологічний словник.....	80

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема	Години
1 Географія, клімат, природа Австралії	2
2 Історія Австралії	2
3 Політичний та економічний устрій Австралії	2
4 Населення і культура Австралії	2

ВСТУП. Місце Австралії серед англомовних країн світу

Австралія – абсолютно особлива країна. Безліч фактів кардинальним чином відрізняють її від усіх інших у світі. Австралія – єдина у світі країна, яка займає повністю однойменний материк, а крім того острів Тасманія і ще кілька островів у Тихому та Індійському океані, і посідає шосте місце у світі за площею. Загальна площа країни – 7 692 024 км², третина з яких припадає на пустелі. Незважаючи на величезну площу держави, чисельність населення Австралії складає понад 25 млн осіб, більшість з яких, близько 60 %, проживають у п'яти великих містах країни у східній частині материка. Столиця Австралії, місто Канберра, – невелике містечко з населенням усього 300 тис. осіб, що розташовано посередині між Сіднеєм і Мельбурном, найбільшими австралійськими мегаполісами. Главою держави, офіційна назва якої Австралійська Співдружність, є правляча британська королева. Її зображення прикрашає монети Австралії. Незважаючи на це, на ділі управляє країною прем'єр-міністр.

Австралія – багатонаціональна і багатокультурна країна, в якій корінні народи є сусідами з мігрантами з більш ніж 200 країн. Корінне населення Австралії – аборигени, чисельність яких сьогодні становить усього 1,5 % від загальної кількості жителів.

За статистикою, кожен четвертий житель цієї країни народився за її межами. В цій країні можна зустріти людей, які розмовляють різними мовами – більш ніж 200 різних мов і діалектів, включаючи 150 мов корінного народу, звучать на цій землі. Проте найпоширеніша мова, звичайно ж, англійська, точніше, її австралійський варіант – Australian English, або інша його англійська назва «strine». Це є наслідком підкорення та заселення Австралії Британською імперією. Державна мова

Австралії за фактом, звичайно, англійська, але вона не є офіційною мовою країни. Потрібно зазначити, що австралійський варіант англійської мало чим відрізняється від її британського варіанта. У розмовній мові наявний, звичайно ж, свій власний, австралійський, сленг.

1 ГЕОГРАФІЯ, КЛІМАТ, ПРИРОДА АВСТРАЛІЇ

План

- 1.1 Географічне розташування.
- 1.2 Геологія та рельєф Австралії.
- 1.3 Природні ресурси та корисні копалини.
- 1.4 Водні ресурси Австралії.
- 1.5 Клімат Австралії.
- 1.6 Флора Австралії.
- 1.7 Фауна Австралії.

1.1 Географічне розташування

Австралія (від лат. *austrālis* – «південний») – континент, розташований у Східній та Південній півкулях Землі. Входить у частину світу – Австралія і Океанія. Легенди про Невідому Південну землю (від лат. *Terra Australis Incognita*) – «невідому землю на півдні», яка має «врівноважувати» сушу, щоб «Земля не перекинулася», належать до часів Римської імперії і були звичайним явищем у середньовічній географії. Вся територія Австралії є основною частиною єдиної у світі держави, що займає цілий материк з однойменною назвою. Простягається із заходу на схід майже на 4000 км, а з півночі на південь – на 3860 км. Берегова лінія слабо розрізана. Материк омивається морями двох океанів – Тихого та Індійського. Уздовж північно-східного узбережжя Австралії більш ніж на 2500 км простягнувся найбільший у світі кораловий риф – Великий Бар'єрний риф. Мис Байрон – крайня східна точка Австралії – був названий Джеймсом Куком на честь британського мореплавця Джона Байрона, який здійснив навколосвітню подорож на кораблі

«Дельфін». Найзахідніша точка – мис Стіп-Пойнт – була відкрита голландським мандрівником Віллемом Фламінгом і названа «крутим мисом» через високі (до 200 м) і обривисті береги вапнякового походження. Крайня південна точка Австралії – мис Південно-Східний, або Саут-Іст-Поїнт, – розташована на північній стороні Бассової протоки. Крайня північна точка – мис Йорк – була названа Джеймсом Куком на честь герцога Йоркського.

1.2 Геологія та рельєф Австралії

Австралія – найбільш низинний і плоский материк на Землі, що має відносно стабільну геологічну історію. Середня абсолютна висота Австралії дорівнює лише 350 м. В основі материка знаходиться Австралійська тектонічна плита (90 % території), яка відколосалася від суперконтиненту Гондвана. Вона покрита потужною товщею осадових порід морського і континентального походження. Її межі визначаються геологічними розломами. Центральна частина Австралії – це низовина з висотами більше 100 м над рівнем моря. Найнижча точка материка знаходиться в районі озера Ейр-Норт (16 м нижче рівня моря). На півдні розташований хребет Фліндерс. Західну частину континенту займає Західно-Австралійське плоскогір'я (400–500 м) з окремими хребтами і столовими горами. Скельний масив Маунт-Олга – залишки плато з обривистими схилами і плоскими вершинами, що складаються з 36 масивних валунів. Його довжина складає близько 8 км, ширина – близько 3,5 км. У центрі плоскогір'я знаходяться величезні пустельні території – піщані пустелі (Велика Піщана і Гібсон на півночі) і щебенево-піщано-глиниста (Велика пустеля Вікторія). Велика Піщана пустеля, або Західна пустеля (площею 360 000 км), – найспекотніший регіон Австралії. Опади тут рідкі і нерегулярні. Пустеля покрита піщаними дюнами червоного кольору завширшки 10–20 м [7, р. 86].

На півдні пустелі розташовується унікальний гірський масив – Улуру. Улуру – масивне оранжево-коричневе скельне утворення висотою 348 м, яке виникло в результаті геологічних процесів близько 680 млн років тому. Через властивості

червоного пісковика, що входить до складу моноліту, ця гора може міняти колір залежно від освітлення.

На сході майже на 4000 км простягнувся Великий Вододільний хребет, середня висота якого 1000–1500 м. Найвища частина хребта – Австралійські Альпи – несуть сліди стародавнього заледеніння. Найвища точка гір і материка – гора Косцюшко – названа на честь польського революціонера (2230 м). Блакитні гори (висота 1190–1360 м) – частина Великого Вододільного хребта. Свою назву вони дістали через сизуватий смог, викликаний високим вмістом у повітрі суспензій ефірної олії евкаліптів, які ростуть там.

Австралія – найбільш плоский з вирівняним рельєфом і найстійкіший щодо тектонічних процесів материк. На його території немає вулканів, молодих гір і сучасного заледеніння. Не властиві Австралії і землетруси.

1.3 Природні ресурси та корисні копалини

На території Австралії є велика кількість родовищ корисних копалин, насамперед руд різноманітних металів. З 1960-х років в Австралії розпочалась розробка великих родовищ залізної руди. Найбільші родовища знайдені на островах Куоан і Кокату в затоці Кінга, в районі хребта Мідлбек у штаті Південна Австралія, в районі хребта Хамерслі на північному заході країни і на Тасманії. Родовище Брокен-Хілл на заході штату Новий Південний Уельс містить великі запаси поліметалевих руд, до складу яких входять цинк, свинець, срібло та мідь. Інше велике родовище таких руд міститься в штаті Квінсленд. Поклади міді також є в Північній Австралії і на Тасманії. В Західній Австралії і у Квінсленді є великі родовища золота. На півночі Австралії, на півостровах Кейп-Йорк і Арнемленд, є великі родовища бокситів, з яких виплавляють алюміній. Крім того, в Австралії є значні запаси уранових, хромових і марганцевих руд.

Серед викопного пального провідне місце належить родовищам кам'яного вугілля на сході Австралії в штаті Новий Південний Уельс біля міст Ньюкасл і Літгоу, а також у Квінсленді. Відносно нещодавно на континентальному шельфі Австралії та на острові Барроу знайдено значні запаси нафти і природного газу.

Крім того, в Австралії є значні запаси азбесту і слюди, а також вапняку і глини.

1.4 Водні ресурси Австралії

Австралія омивається морями, які є частиною двох океанів – Індійського і Тихого. Води останнього омивають схід і південь, Індійського – захід і північ країни. Континент є під їхнім впливом, а холодні і теплі течії істотно впливають на клімат. Береги Австралійського континенту омивають води таких морів: Тиморського – на північному заході, частина Індійського океану; Арафурського – на північному заході, частина Індійського океану; Коралового – на сході узбережжя, частина Тихого океану; Тасманового – на південному сході, частина Тихого океану. З усіх морів найзнаменитішим є Коралове, оскільки тут близько до побережжя Австралії знаходиться Великий Бар'єрний риф. Він утворений своєрідною формою життя – кораловими поліпами, скелети яких лежать також і в основі островів. Бар'єрний риф – найдовший риф у світі, його довжина становить 2200 км [7, р. 104].

Якщо давати характеристику клімату континенту в цілому, то його можна назвати одним з найбільш посушливих у світі. У період літа невеликі річки пересихають, озера скорочуються до розмірів великих калюж. Такі пересихаючі річки мають назву «кріки» (від англ. creek – «струмок»). Основне джерело живлення і річок, і озер – це дощі. Найбільша ріка Австралії – Муррей, її довжина 2508 км з притоками Маррамбіджи (1485 км) і Дарлінг (1472 км). Вона ніколи не пересихає і живиться водами з Великого Вододільного хребта. Її притока, річка Маррамбіджи, в сезон дощів стає судноплавною. А ось річка Купер-Крік на півдні країни в період посухи майже повністю зникає і знову відроджується в сезон дощів. Річки Тасманії завдяки дощовому і сніговому живленню повноводні протягом усього року.

З озер найбільшим є Ейр, перший опис якого зробив вчений Едуард Джон Ейр (на честь його і назвали). У періоди висихання (з квітня по жовтень) стає мертвим: велика частина його території перетворюється в солончак. Але після того як випадають рясні дощі, знову наповнюється, і місцями глибина озера Ейр досягає

20 м. Через наявність каротинового пігменту, що виділяється деякими водоростями, має рожевий відтінок. Воно широко відомо кількістю пеліканів та інших перелітних птахів. Усі озера на материк солоні. Жителі багатьох районів країни зазнають труднощів з прісною водою. В країні існують офіційні обмеження на її використання. Недолік поверхневих вод компенсується великими запасами підземних артезіанських вод, які скупчуються в артезіанських басейнах. Великий артезіанський басейн – підземний резервуар прісної води, що займає 23 % материка. Сформувався 100–250 млн років тому. Глибина його залягання близько 3000 м. Велике значення для водопостачання міст і селищ мають штучні водосховища, такі як Берлі Гріффін, що розташовано в Канберрі.

1.5 Клімат Австралії

Клімат Австралії визначається її положенням у тропічному поясі і малою кількістю опадів. Тому в січні спекотне літо, а в липні – зима. Середні температури влітку – від +20 до +28 °С, взимку +10 ... + 15 °С. Сніг випадає тільки в Австралійських Альпах і в горах Тасманії. Тропічне сонце, велика кількість сонячної радіації стали причиною утворення великих пустель. Великий Вододільний хребет на сході не дає змоги вологим повітряним масам проникати в центральні райони Австралії. Австралія – спекотний і найбільш посушливий материк Землі. Близько 70 % території материка отримує менше 500 мм опадів. Австралія розташована в межах чотирьох кліматичних поясів: субекваторіального, тропічного, субтропічного, помірною. Субекваторіальний пояс займає північну і північно-східну територію материка. Субекваторіальний мусонний клімат формується під впливом екваторіальних і тропічних повітряних мас. Зимовий період сухий, влітку випадає багато опадів. Середньорічна температура складає +24 °С, у рік випадає від 1000 до 1500 мм опадів. У тропічному кліматичному поясі формуються два типи клімату: континентальний і вологий. Тропічний континентальний клімат характерний для центральної і західної частин материка, де панують континентальні повітряні маси. Середні температури влітку +28 °С, взимку до +15 °С,

опадів випадає мало, лише 200–300 мм на рік. Іноді протягом декількох років поспіль взагалі не буває дощів.

Тропічний вологий клімат характерний для східного узбережжя, куди приносить опади південно-східний пасат з Тихого океану, посилений влітку мусоном. Випадає 1000–1500 мм опадів на рік. Температури влітку +24 °С, взимку +14 °С. Тропічні циклони тут часте явище. У субтропічному кліматичному поясі виділяються три типи клімату: середземноморський, континентальний і вологий. Температура повітря тут влітку близько +24 °С, а взимку до +10 °С. Опади відрізняються кількістю і режимом випадання. В області середземноморського клімату, на південному заході материка, опади випадають взимку в межах 600–1000 мм на рік. Такі умови сприяють вирощуванню зернових, винограду, фруктів і ягід. Континентальний субтропічний клімат охоплює південне узбережжя (рівнина Налларбор), характеризується дуже малою кількістю опадів і значною різницею температур за сезонами. Субтропічний вологий клімат (річна кількість опадів більше 500–600 мм) південно-східної частини материка з максимумом опадів влітку дає можливість вирощувати фруктові дерева, овочі, кормові трави. Величезні території зелених пасовищ дозволяють розводити овець, вирощувати різноманітні фрукти і овочі. Саме тут розташовується знаменитий «пшенично-вівчарський пояс» Австралії, який іноді називають «пшеничним». Тільки південна частина острова Тасманія знаходиться в помірному поясі. Тут прохолодне літо і помірно тепла зима, опадів випадає багато (в західній частині – 2500 мм). На клімат острова впливають навколишні водні простори. Середня температура січня + 14 ... + 17 °С, червня – + 8 °С.

1.6 Флора Австралії

Австралія була відокремлена від решти світу океанами протягом більше 200 млн років. Завдяки цьому виникла велика різноманітність рослин і тварин. П'ятий континент має дуже специфічну рослинність і налічує близько 22 000 видів рослин. З цих видів рослин приблизно 90 % не трапляються більше ніде. У рослинному світі Австралії є три великі зони.

Тропічна зона розташована уздовж північного узбережжя до середини східного. Вона потрапляє в область мусонного клімату і густо засаджена переважно листяними деревами. Папороті і пальми процвітають серед ясенів, дубів, кедрів і беріз.

Помірна зона проходить через південно-східну прибережну рівнину і Тасманію і простягається на північ уздовж східного узбережжя в тропічну зону. Помірна зона славиться безліччю чагарників і низькорослими рослинами. В австралійських Альпах і гірських ландшафтах Тасманії є переважно альпійська рослинність. По східному узбережжю до Тасманії є запаси сосен. Останні посідають друге місце після евкаліптів з точки зору їх економічного значення. Різновиди евкаліпта переважають у лісистих районах, теплих і добре зрошуваних південно-східних і південно-західних районах. Тасманія відома своїми буковими лісами.

Суха зона розташована у всій середній, посушливій зоні і на заході п'ятого континенту. Рослинність тут адаптована до посушливого клімату. В основному це евкаліптові дерева і акації (всього 500 видів). В Австралії близько 2000 завезених видів рослин. Більшість з них потрапили в країну з розвитком сільського господарства, тваринництва та лісового господарства. Вважається, що до колонізації першими європейцями чверть країни була покрита лісовою саванною, чагарниками і лісами. Велика частина місцевої флори була знищена з метою звільнення місця для колонізації і сільськогосподарського використання. Це призвело до безповоротного зникнення понад 80 видів місцевих рослин. На сьогоднішній день ще 840 видів є під загрозою. Тому в Австралії є великі природні заповідники, які охоплюють близько 12 % території континенту.

1.7 Фауна Австралії

Населяють цей материк унікальні тварини, більшість з яких є ендеміками, тобто більше ніде не трапляються у природі. Характерною особливістю місцевого тваринного світу є відсутність великих хижаків. Єдині ссавці, які претендують на цю роль, – собаки дінго, але вони не є корінними жителями континенту і були завезені сюди азіатськими торговцями задовго

до прибуття на ці землі європейців. На жаль, велика кількість рідкісних видів тварин не дожили до наших днів. Деякі були повністю винищені ще аборигенами (наприклад діпротодони), а інших потіснили європейці і привезені ними тварини (так, лише кількасот років тому повністю вимер тасманійський тигр). Щоб не повторити своїх помилок, владою Австралії вжито чимало заходів для збереження різноманітності видів. У наш час континент населяють 200 тис. видів тварин, і майже 90 % з них є унікальними. Представлені тварини Австралії різними видами ссавців, птахів, рептилій, безхребетних. Із ссавців на континенті живуть качкодзьоби, єхидни, сумчасті кроти, кенгуру, ведмеді (коали), мурахоїди (намбати). Крім того, в Австралії є бандикути, вомбати, поссуми.

Великий рудий, або велетенський, кенгуру – це найбільший вид з усіх кенгуру і сумчастих в Австралії. Заселив практично всю територію материка, крім східних областей, пустелі і тропічних лісів. З усіх кенгуру рудий – довгожитель, може прожити до 30 років. Є головним символом Австралії. Як і у всіх кенгуру, передні лапи не сильно розвинені, служать лише для прийому їжі і гігієнічних процедур, зате задні лапи так само потужні, як у східного сірого кенгуру. Особливістю рудого (велетенського) кенгуру є його вилицювата, подовжена морда. Все інше – їжа, розмноження, поведки – у всіх видів кенгуру в основному схожі.

Ще один представник кенгуру – східний сірий кенгуру або як його ще називають – гігантський. Сама назва характеризує цей вид кенгуру. Має великі розміри, поступається пальмою першості лише великому рудому кенгуру. Східний сірий кенгуру дуже швидкий, любить битися. Живе на сході Австралії, де багато людських поселень і контакт з людиною і тваринами відбувається постійно. У разі небезпеки з боку іншого самця встає на задні лапи, роздуває грудну клітку, як атлет, і всім виглядом показує міць і силу своєму супротивнику. Удари противнику сірий кенгуру завдає потужними задніми лапами, спираючись на хвіст. Удар кенгуру задніми лапами для людини може бути смертельним. Найсильніший самець стає главою всього стада, отримуючи відразу декількох самок. Самки східного сірого кенгуру відрізняються більш світлим забарвленням і малим

розміром. Щодо їжі кенгуру не вередливий, поїдає все рослинне, але вважає за краще соковиті трави, тим самим замінюючи потребу у воді.

Деревне кенгуру валабі – нічне звірятко, яке проводить усе життя на деревах. Валабі дуже рухливий, з хорошою стрибучістю, властивою всім кенгуру. Стрибки по деревах можуть досягати 8–10 метрів. На відміну від наземних видів кенгуру, валабі має сильні передні ноги з круглими пальцями, що допомагає добре чіплятися на деревах. Забарвлення звіра різноманітне – від найяскравішого до темного, залежно від підвиду. Валабі живуть на самоті, але зрідка створюють невелику зграю. В основному середовище проживання – тропічні ліси гірських районів Австралії.

Ведмедик коала дістав свою назву завдяки переселенцям з інших країн і континентів. Побачивши коалу, вони називали його «деревний ведмідь». Але жодного відношення коала (хоча і трохи схожий на малого ведмедика) до ведмедів не має. Правильну і остаточну назву звіра встановили у ХІХ столітті – коала, що означає «попелястий». Коала – сумчастий звір, який весь час проводить на деревах. Лінивий, не квапливий і сонний – так можна визначити сутність коали. Передні кінцівки мають міцні кігті, що допомагають хапатися за гілки дерев. У коали, як і у людини, є свої візерунки на подушечках пальців. При пересуванні по землі коали використовують усі чотири кінцівки, і це відбувається тільки в одному випадку – якщо сумчастий не може дотягнутися до сусіднього дерева. Коали живуть на евкаліптах, середовище їхнього життя – переважно евкаліптові ліси Австралії. Життя звірка протікає в постійній сплячці або напівдрімоті. Причиною такої поведінки може бути їжа коали. Харчуються вони тільки евкаліптами, їхнім листям і пагонами, які є отруйними. Для будь-якої тварини це загрожує смертю, але коали навчилися вибирати менш отруйні пагони. Ворогів у коали майже немає, окрім постійних хвороб і диких собак, які можуть напасти в момент пересування коали по землі. Коали, як самці, так і самки, – одинаки. Єдиний час, коли вони збиваються в групи, – це період спарювання (яке відбувається теж на дереві). Самка виношує потомство (переважно одне дитинча) 30 днів. Потім півроку малюк харчується молоком матері в черевній

сумці і потім ще півроку тримається на загривку самки (матері), чіпляючись кігтями за шерсть. Після одного року малюк залишає батьків і йде шукати своє дерево, яке для коали буде житлом на все життя.

У південно-західному районі Австралії проживає маленький звір – поссум. Незважаючи на його назву – поссум-медоїд, він харчується виключно пилом і нектаром квітів. Мешкає в заростях кущів і дерев, де проводить усе своє життя. Поссум дуже спритний звірок: маючи невелику вагу (20 г), здатний забиратися на найтонші гілочки, де, тримаючись хвостом, збирає пилок і нектар. Житло поссуми-медоїди споруджують на деревах у вигляді гнізда. У період холодів впадають у сплячку, іноді збиваючись у групи для зігрівання. Загрозу для поссумів становлять бджоли, які поїдають їхню кормову базу (пилок і нектар).

Вомбат – сумчастий ссавець, схожий на малого ведмежа. Місце проживання в Австралії вибирають з м'яким ґрунтом, оскільки ведуть норний спосіб життя. Влаштовують нори в лісах, чагарниках у південній і східній частинах Австралії. Довжина ходів нори досягає кількох десятків метрів і йде в глибину до чотирьох метрів. Вомбат веде нічний спосіб життя, вдень ховається в норі. Вомбат – агресивний звір до ворогів – тасманійського диявола і дінго. Побачивши їх, вомбат починає розгойдуватися, сильно мукати. Супротивникові завдає сильних ударів головою, а в норі придавлює свого ворога тілом. Вомбат живе до 25 років. Харчується корінням, пагонами, мохом, грибами і ягодами.

На материку проживає близько 800 видів птахів. Майже на 350 з них не натрапити в інших частинах планети. В Австралії можна спостерігати представників багатьох пташиних родин: чаплевих, пінгвінових, какаду, яструбиних, ібісових, журавлиних, совиных, папугових, рибалочкових, а також деяких інших. Тут мешкають величезні рибалочки кукабари і австралійські очкові пелікани, деревні качки і чорні лебеді.

Серед тварин Австралії досить велика кількість видів рептилій (860). На просторах пустель і напівпустель живуть гігантські варани, ящірки-молохи, сцинки. Крім того, тут можна зустріти килимового пітона і плащеносну ящірку. На континенті

живе найбільша на планеті кількість отруйних рептилій. Найбільшу загрозу для людини становлять тайпани. Живуть рептилії також у морях. Найбільш лютими хижаками прибережних вод і річкових лиманів є гребенясті крокодили. Дуже часто в пошуках своїх жертв вони піднімаються по руслах річок далеко вглиб континенту. В Австралії живуть і менш страшні рептилії – прісноводні крокодили. На материку є також нешкідливі двокігтясті і зелені черепахи.

Молох (колючий диявол) – ящірка, тіло якої покрито шипами, забарвлення змінюється залежно від температури. Місце проживання молоха – центральні і західні райони Австралії. Молох пересувається дуже повільно, у разі загрози голову нахиляє вниз, виставляючи великі роги наверх. Молох здатний рити нори і закопуватися в пісок. Полює на мурах, використовуючи свій липкий язик. Незважаючи на те що молох покритий шипами, у нього в природі є свої вороги – це хижі птахи і варани.

Континент славиться і такими тваринами, як амфібії. Тут мешкає понад 5000 видів жаб, з яких майже 93 % – ендеміки. Є австралійські жаби, квакші і багато інших представників земноводних. Води Австралії населяють близько 4500 різних видів риб (90 % з них – ендеміки). З них прісноводними є лише 170, у тому числі тріскові та ін. Серед усього різноманіття можна виділити таких яскравих представників, як рогозуби, риби-оси, стрибуни, анемонові рибки. У водах можна зустріти австралійських каракатиць, а також небезпечних сіньокільчастих восьминогів.

2 ІСТОРІЯ АВСТРАЛІЇ

План

- 2.1 Австралія до відкриття європейцями.
- 2.2 Європейські дослідження материка.
- 2.3 Британська колонізація Австралії.
- 2.4 Австралійський Союз.

2.1 Австралія до відкриття європейцями

Близько 50 тис. років тому на південний материк Австралія прибули перші люди – найбільш ранні морські мандрівники у світі. Геологи вважають, що в ті часи острів Нова Гвінея на півночі і Тасманія на півдні були частиною континенту. Через кілька тисяч років материк став активно заселятися. Найбільш рання археологічна знахідка останків людини в Австралії – це так звана людина Мунго, яка жила приблизно 40 тис. років тому. За нею вчені визначили, що перші жителі Австралії були масивними і високими людьми.

У доісторичний період Австралія заселялася людьми кількома хвилями. Близько 5 тис. років тому з черговим потоком переселенців на материку з'явилася собака дінго – єдиний не сумчастий австралійський хижак. Тільки до II тисячоліття до нашої ери австралійські аборигени набули сучасного вигляду, еволюціонуючи і змішуючись з новоприбулими переселенцями. Аборигени формували різноманітні племена з власними мовами, культурою, релігією і традиціями.

На час відкриття Австралії європейцями на материку проживало близько 500 племен, які говорили приблизно 250 різними мовами. У жодного з них не було писемності, тому їхня історія погано відома. Вони користувалися символічними малюнками, переказуючи в них стародавні легенди. Ці міфи і археологічні знахідки – єдині дані, якими можуть користуватися історики, які вивчають Австралію. Оскільки люди почали заселяти Австралію досить давно (для порівняння – на територію Америки люди потрапили тільки 13 тисяч років тому, на цілих 27 тис. років пізніше) і до прибуття європейців не відчували впливу решти світу, австралійську цивілізацію аборигенів вважають однією з найстаріших безперервних культур у світі.

2.2 Європейські дослідження материка

Офіційно вважається, що Австралію відкрив голландський мореплавець Віллем Янсзон у 1606 році. Він доплив до затоки Карпентарія на півночі материка і висадився на півострові Кейп-Йорку – найпівнічнішій точці Австралії, яка знаходиться лише в

160 км від Нової Гвінеї. За рік до нього в цих водах плавав іспанець Луїс Паес Торрес, який пройшов зовсім недалеко від австралійського узбережжя і навіть, імовірно, бачив землю на горизонті, але прийняв її за черговий архіпелаг. Існує ще кілька альтернативних теорій відкриття Австралії. За однією з них, ще до Віллема Янсзона материк виявили португальські мореплавці. Флотилія під керівництвом де Сікейра досліджувала шлях до Молуккських островів і відправляла кілька експедицій навколо архіпелагу. Одна з таких експедицій під командуванням Мендонса в 1522 році приблизно відвідала північно-західні береги Австралії. Теорія раннього відкриття Австралії здається правдоподібною, оскільки саме на західному узбережжі у XX столітті знайшли гармати XVI століття. На території материка не раз виявляли незвичайні знахідки, які можна пояснити тільки ранніми плаваннями європейців до австралійських берегів. Проте ці теорії вважаються спірними. Крім того, відкриття Австралії залишалося невідомим для Європи аж до плавань голландців. Янсзон оголосив знайдені території володінням Нідерландів, хоча голландці так і не почали їх освоєння. У наступні кілька десятків років голландці продовжували досліджувати Австралію. У 1616 році західне узбережжя відвідав Дерк Хартог, через три роки Фредерік де Хаутман досліджував кілька сотень кілометрів узбережжя. У 1642 році Абель Тасман почав знамениті морські походи, під час яких відкрив Нову Зеландію, Тасманію, Фіджі і Тонга, а також довів, що Австралія – окремий континент.

Голландці вивчали тільки західне узбережжя Австралії, вся інша берегова лінія і внутрішні землі залишалися недослідженими аж до плавань Джеймса Кука через ціле століття, в 1769 році. Вважалося, що відкрита голландцями Нова Голландія (перша назва Австралії) не належить до гіпотетичного південного материка *Terra Australis Incognita*, про існування якого здогадувалися з давніх часів. Нова Голландія була непривітним місцем зі складним кліматом і вороже налаштованими тубільцями, тому до неї довгий час не виявляли інтересу.

У середині XVIII століття британцям спала ідея засилати засуджених на острови Південного океану або на імовірно існуючий материк під назвою Невідома Південна Земля. У

1769 році англійський лейтенант Джеймс Кук відправився на кораблі «Індевор» на Таїті із секретним завданням: знайти Південний материк і досліджувати береги Нової Голландії. Кук приплив до східного узбережжя Австралії і висадився в бухті Ботані. Дослідивши прибережні землі, він дійшов висновку, що вони досить сприятливі для заснування колонії. Потім Кук вирушив уздовж берегів у північно-західному напрямку і знайшов протоку між Австралією і Новою Гвінеєю (тим самим довів, що цей острів не є частиною материка). Завдання знайти Південний материк мореплавець не виконав. Під час другої навколосвітньої експедиції Кук досліджував південні широти і дійшов висновку, що в них не існує жодних великих земель, крім Австралії [11, р. 33].

Мрії про Terra Australis були зруйновані, але назва залишилася. У 1814 році англійський мореплавець Метью Фліндерс запропонував назвати Нову Голландію Австралією. На той час на материку вже існували колонії з декількох штатів, які не відразу прийняли пропозицію, але з часом стали вживати цю назву. У 1824 році вона стала офіційною.

2.3 Британська колонізація Австралії

Кук рекомендував для поселення бухту Ботані. Сюди в 1787 році і відправився перший флот з поселенцями. Це були каторжники – але в більшості своїй не злісні злочинці, грабіжники і вбивці, а колишні торговці і фермери, засуджені на недовгий термін за незначні злочини. Багатьом з них незабаром дали помилування і виділили ділянки для ферм. Рештою переселенцями були піхотинці із сім'ями, офіцери та інші службовці. Кораблі знайшли недалеко від бухти Ботані зручне місце для колонізації – затока Порт-Джексон, де заснували поселення в бухті Сідней-Коув. Дата створення колонії – 26 грудня 1788 року – пізніше стала національним святом, Днем Австралії. Через місяць губернатор поселення офіційно оголосив про створення колонії, яку назвали Новий Південний Уельс. Населений пункт став називатися на честь британського міністра внутрішніх справ, віконта Сіднея. Так виникло місто Сідней – зараз найбільше і найрозвиненіше в Австралії [6, р. 5].

Губернатор колонії намагався налагодити відносини з аборигенами, допомагав каторжникам виправитися, налагоджував торгівлю і сільське господарство. Перші роки були важкими для поселенців: продовольства не вистачало, у каторжників було мало професійних навичок, а нові засуджені, які прибували в колонію, виявлялися хворими і непрацездатними після довгого і складного плавання. Але губернатору вдалося розвинути колонію, і з 1791 року її справи пішли вгору. Умови життя каторжників були суворими. Їм доводилося виконувати величезну роботу зі створення колонії: зводити будинки і дороги, допомагати фермерам. Вони голодували і піддавалися суворим покаранням. Але помилувані ув'язнені залишалися в Австралії, отримували свої наділи і самі могли брати до себе на роботу каторжників. Один з таких колишніх ув'язнених виростив перший успішний урожай пшениці в 1789 році. Незабаром колонія стала самостійно забезпечувати себе їжею. У 1793 році в Сідней приїхали перші вільні поселенці (якщо не брати до уваги військових, які охороняли каторжників). Їм безкоштовно видали землі, надали на перших порах сільськогосподарський інвентар, дали право на вільне пересування і використання праці ув'язнених [4, р. 102–104].

Після заснування колонії дослідження Австралії продовжилися. Європейці користувалися послугами місцевих провідників, тому більшість подорожей були вдалими. У 1813 році експедиція Блакленда, Лоусона і Вентворта пройшла по хребтах Блакитних гір на захід від Сіднея і знайшла великі пасовища. У 1824 році експедиція Хьюмена і Ховелла зробила безліч важливих відкриттів, знайшла річку Муррей з притоками і відкрила багато нових пасовищ. У 1828 році Чарльз Стерт відкрив річку Дарлінг і дійшов до місця, де річка Муррей впадає у Велику Австралійську затоку. Потім відбулась ціла серія експедицій, які заповнювали прогалини колишніх досліджень. Європейські та австралійські дослідники зберігали багато оригінальних назв місць замість того, щоб давати свої. У 1839 році польський мандрівник Стшелецький забрався на найвищу вершину Австралії – гору Косцюшко в Австралійських Альпах.

У 1829 році Великобританія заявила свої права на всю західну частину Австралії. Колонію Новий Південний Уельс

розділили на кілька, з'явилися колонії Вікторія, Південна Австралія, Квінсленд, Північна територія, Суон-Рівер. Поселенці поступово поширювалися по всьому континенту. В цей час були засновані великі міста Мельбурн і Брісбен [6, р. 91].

Аборигени під натиском європейських колоністів відступали від узбережжя вглиб материка. Їх чисельність дуже зменшилася через хвороби, які приносили переселенці. В середині XIX століття все корінне населення було переміщено в резервації, багатьох відправляли туди насильно. До 1840 року традиція відправляти каторжників до Австралії стала забуватися, після 1868 року її більше не практикували.

У 1850-ті роки в Австралії розпочалася Золота лихоманка. Британська влада встановила ліцензії на видобуток золота, що вкрай не сподобалося золотошукачам. У 1854 році старателі з Балларату підняли повстання, відоме зараз як Еврікське. Повсталі створили Балларатську лігу реформ і висунули уряду низку вимог: ввести загальне виборче право, скасувати ліцензії на видобуток золота, скасувати майнові обмеження для кандидатів у парламент. Опір золотошукачів був придушений, їх заарештували і віддали під суд. Але суд не визнав повстанців винними. Багато вимог старателів було задоволено: скасували ліцензії і дали право звертатися до парламенту. Еврікське повстання стимулювало розвиток лібералізму в Австралії. Ця подія стала однією з ключових в історії країни.

У 1855 році Новий Південний Уельс здобув право на самоврядування, залишаючись частиною Британської імперії. Дещо пізніше, в 1856 році, самоврядування отримали Вікторія, Тасманія і Південна Австралія, в 1859 році – Квінсленд, у 1890 році – Західна Австралія. Їхні уряди займалися внутрішніми справами, а зовнішньою політикою, обороною і торгівлею продовжувала завідувати Великобританія. Золота лихоманка сприяла економічному підйому в Австралії. Кілька наступних десятиліть були благополучними для австралійців. У 1890-х роках економічна ситуація стала погіршуватися, одночасно почав збільшуватися робітничий рух, стали виникати нові політичні партії, а австралійські колонії задумалися про об'єднання [5, р. 112].

Почали виникати профспілки міських і сільськогосподарських працівників, які боролися за збільшення заробітної плати і

скорочення тривалості робочого дня. Саме тут, в Австралії, вперше у світі кваліфіковані працівники добилися встановлення 8-годинного робочого дня. Було встановлено єдині поштові правила, створено збройні сили. Все це сприяло прискоренню економічного розвитку Австралії. На початку 1890-х років було створено Австралійську лейбористську партію [6, р. 388].

2.4 Австралійський Союз

Протягом десяти років колонії обговорювали питання об'єднання і готувалися до створення єдиної країни.

У 1901 році вони створили Австралійський Союз – федеративну державу, що була домініоном Британської імперії. В 1901 році було створено перший уряд Австралії, який очолив Едмунд Бартон. Прийнятий у цьому самому році закон про єдині митні тарифи сприяв прискоренню економічного розвитку Австралії.

У 1900 році в Палаті Громад було представлено Конституцію Австралійського Союзу, яку підписала англійська королева Вікторія.

Початок ХХ століття був затьмарений загрозою близької війни. В 1909 році було прийнято закон про обов'язкову військову повинність. У цьому році також створено військовий флот Австралії [6, р. 402].

З початком Першої світової війни австралійці взяли активну участь у бойових діях на боці Великобританії. Двадцять п'ятого квітня 1915 року частини Австрало-Новозеландського армійського корпусу (АНЗАК) разом із військами союзників висадилися під шквальним вогнем турецької артилерії на півострів Галліполі у протоки Дарданелли. Союзники прагнули встановити контроль над протокою, яка відкривала вихід у Чорне море, і допомогти Росії, яка вела війну на два фронти – в Європі і в Закавказзі. Під час висадки на Галліполі і наступних кровопролитних боїв загинули тисячі австралійських солдатів, і вісім місяців по тому війська змушені були відступити з півострова, так і не виконавши поставлених завдань. Символом австралійського корпусу став санітар Джон Сімпсон, який на віслиюку вивозив поранених по крутих гірських схилах Галліполі до тих пір, поки не загинув сам.

Саме скульптура Сімпсона з віслюком стоїть біля входу в Австралійський військовий меморіал у Канберрі.

Разом у Першій світовій війні брали участь понад 330 тис. австралійців, з яких майже 60 тис. загинули. Після перемоги у війні Австралія отримала свою частку трофеїв, здобувши право на управління частиною Нової Гвінеї, Соломонових островів та архіпелагом Бісмарка.

Протиріччя в ході війни привели до створення нових партій – Національної та Аграрної.

У перші роки столицею Союзу було місто Мельбурн, але вже в 1911 році на спеціально виділеній Федеральній столичній території стали будувати майбутню столицю Австралії – місто Канберра. У 1927 році будівництво міста завершилось, і уряд Союзу влаштувався в ньому. Трохи пізніше у Федерацію увійшли кілька територій, які до цього підпорядковувалися Великобританії: острова Норфолк, Картъє і Ашмор. Передбачалося, що до складу Австралії увійде Нова Зеландія, але вона вважала за краще добиватися незалежності від Великобританії самостійно. Економіка Австралії дуже залежала від експорту. Країні доводилося завозити велику кількість зерна і вовни. Велика депресія, що почалася в США в 1929 році, і наступна світова економічна криза серйозно торкнулися Австралії. Рівень безробіття піднявся до рекордних 29 %.

У 1931 році парламент Великобританії прийняв Вестмінстерський статут, який визначив становище домініонів. Згідно з ним, британські домініони отримували повну офіційну незалежність, але зберігали право британського монарха займати пост глави держави. Австралія ратифікувала цей статут тільки в 1942 році, ставши фактично незалежною від Великобританії.

У Другій світовій війні Австралія воювала як член Британської Співдружності на двох фронтах: у Європі – проти Німеччини і Італії, в Тихому океані – проти Японії. Хоча Японія не змогла провести наземну операцію на території Австралії, вона постійно загрожувала вторгненням, а японська авіація бомбила міста на півночі країни. Друга світова війна прискорила розвиток економіки Австралії. Австралійці отримали від США обіцянку захисту в разі нападу японців, тому без ризику для себе взяли участь у військових діях. Це поклало початок

стратегічному союзу США і Австралії. В роки Другої світової війни загинули близько 25 тис. австралійців [5, р. 192].

Після Другої світової війни Австралія почала проводити більш активну зовнішню політику. В 1951 році було створено військовий блок АНЗЮС разом із США та Новою Зеландією.

Після референдуму 1947 року була значно розширена соціальна допомога населенню Австралії з боку держави, зокрема, почали платити допомогу багатодітним матерям, стипендії студентам тощо.

Після війни багато жителів напівзруйнованої Європи вирішили переселитися в Австралію. Австралійський уряд заохочував імміграцію, бажаючи збільшити населення країни і залучити талановитих фахівців. До 1975 року до Австралії прибули 2 млн іммігрантів. Велика їх частина – колишні жителі Великобританії та Ірландії.

У 1962 році австралійський уряд направив контингент військ до В'єтнаму. Ця непопулярна війна призвела до масових антивоєнних протестів серед населення і врешті завершилась виводом австралійських військ з території В'єтнаму в 1971 році.

Після референдуму 1967 року австралійські аборигени нарешті отримали громадянські права, були створені міністерства у справах аборигенів. У 70-х роках уряд Австралії провів низку важливих реформ, значення яких зберігається донині: безкоштовну вищу освіту, скасування обов'язкової військової повинності, визнання права аборигенів на землю та ін. З колишньої колонії каторжників Австралія перетворилася на високорозвинену країну з одним з найвищих рівнів імміграції. З 1973 року почався приплив азіатських мігрантів, що істотно змінило демографічне й культурне життя країни [5, р. 232–234].

Внутрішня політика 1960-х–1980-х років визначалась впертою політичною боротьбою між лейбористською, ліберальною та аграрною партіями та частими змінами урядів.

У 1975 році уряд Австралії погодився надати незалежність Папуа–Новій Гвінеї. Дещо раніше, в 1968 році отримав незалежність від Австралії невеликий острів Науру.

З 1986 року Австралія остаточно припинила конституційні зв'язки з Великобританією, проте до сьогодні формальною главою держави вважається британська королева. Фактичною

главою держави є прем'єр-міністр Австралії. На референдумі 1999 року більшість австралійців висловились проти перетворення Австралії в республіку.

У 1990-х – на початку 2000-х років австралійські військові взяли участь в операціях у Східному Тиморі, Іраку та Афганістані.

Важливими заходами для Австралії було проведення Олімпійських ігор у Сідней у 2000 році та святкування століття створення федерації у 2001 році.

На початку XXI століття Австралія потерпала від стихійних лих. Великі лісові пожежі в штаті Вікторія в лютому 2009 року забрали життя понад 170 осіб. Натомість на межі 2010–2011 років великих збитків завдала повінь у Квінсленді. В результаті у 2011 році в Австралії було прийнято закон про чисту енергію, спрямований на зменшення викидів вуглекислого газу.

У зовнішній політиці і торгівлі зростають зв'язки Австралії з країнами Східної Азії, насамперед з Китаєм.

3 ПОЛІТИЧНИЙ УСТРІЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК АВСТРАЛІЇ

План

- 3.1 Адміністративний устрій.
- 3.2 Міста Австралії.
- 3.3 Державно-політичний устрій.
- 3.4 Державні символи Австралії.
- 3.5 Економіка Австралії.
- 3.6 Сільське господарство Австралії.
- 3.7 Промисловість Австралії.
- 3.8 Транспорт та інфраструктура .
- 3.9 Гроші та фінансова система.

3.1 Адміністративний устрій

Австралія складається з двох материкових територій (Північна територія і Територія федеральної столиці), шести

штатів (Тасманія, Новий Південний Уельс, Західна Австралія, Квінсленд, Південна Австралія і Вікторія) та інших дрібних територіальних одиниць. Крім цього, Австралія має контроль ще над декількома територіями – Кокосові острови, острів Різдва, острів Норфолк, острови Ашмор і Картьє, острови Херд і Макдональд, Острови Коралового моря і Австралійська антарктична територія, суверенітет якої не визнається багатьма державами.

Новий Південний Уельс – найстаріший австралійський штат. У ньому мешкають більше 30 % жителів країни – 7,192 млн осіб. Площа штату складає 809 444 км², територіально він межує з Південною Австралією, Вікторією і Квінслендом, а його східне узбережжя омивається Тасмановим морем. Саме тут у 1770 році зійшла на берег експедиція Джеймса Кука, який оголосив усі виявлені ним землі власністю британської корони і назвав їх Новим Південним Уельсом. Перші колоністи – ув'язнені, яким не вистачало місця в англійських тюрмах, прибули в бухту Ботані на початку 1788 року. Вони і заснували трохи північніше від місця висадки поселення Сідней, що став згодом одним з найбільших і найдорожчих мегаполісів планети.

Вікторія – найменший штат на материковій частині Австралії. Незважаючи на те що його площа становить 237,6 тис. км² і займає лише 3 % австралійського континенту, тут проживає близько чверті всього населення країни – 5,496 млн осіб. Слід зазначити, що етнічний склад населення Вікторії дуже строкатий, що пов'язано з двома хвилями імміграції, які пережив свого часу штат. Першу з них викликала Золота лихоманка, що спалахнула в 1851 році, яку спровокувало відкриття багатих родовищ золота, а друга трапилася після закінчення Другої світової війни. Своєю назвою штат зобов'язаний англійській королеві Вікторії. Саме вона в середині XIX століття прислухалася до прохання підприємливих жителів Мельбурна, що входив у той час до складу Нового Південного Уельсу, і дозволила заснувати новий незалежний штат зі столицею в місті.

Південна Австралія – штат, розташований у центрі південної частини материка. Населення штату налічує близько 1,5 млн осіб – це 10 % усіх мешканців країни. Загальна площа Південної Австралії складає близько 990 км². На півночі штат

межує з Квінслендом і Північною територією, на заході – із Західною Австралією, на сході – з Вікторією, Південним Уельсом і Квінслендом. Штат омивається Південним океаном і Австралійською затокою. Південна Австралія за кількістю населення посідає п'яте місце в країні. Більшість населення вважають за краще жити в Аделаїді – столиці штату. Крім цього, в штаті багато сільських жителів, які зайняті на родючих територіях уздовж усього південно-східного узбережжя. В Південній Австралії проживають представники більше 200 країн світу.

Найбільший із штатів Австралії – **Західна Австралія**. Територія Західної Австралії складає 2,6 млн км² і займає третину австралійського континенту. Ця земля наділена великою різноманітністю природи, де поруч сусідять приголомшлива синява Індійського океану і доісторичні гірські утворення з розкішною зеленню південних районів. Населення штату – 2 млн осіб, що дає четверте місце серед усіх штатів країни. Штат на сході межує з Південною та Північною Австралією.

Квінсленд – штат, розташований у північно-східній частині Австралії. Води затоки Карпентарія і Коралове море омивають материк з північної частини, зі сходу штату – Тихий океан. Квінсленд межує з Новим Південним Уельсом на півдні, Північною Територією і Південною Австралією – із заходу. Населення штату становить 3,94 млн осіб. Велика частина населення проживає на південному сході Квінсленду, що містить такі міста, як Тувумба, Голд-Кост, Редланд-Сіті, Іпсвіч. Остров'яни протоки Торреса і австралійські аборигени – перші поселенці регіону, які прибули приблизно 5000 років тому. Пізніше, після прибуття колоністів з Європи, була створена колонія Британії, яка стала адміністративно-територіальною одиницею починаючи з 6 червня 1859 р. Зараз ця дата святкується як День Квінсленду.

Тасманія – невеликий австралійський штат, розташовується він на півдні від Австралії і відділяється від неї Басовою протокою шириною 240 км. Ланцюжки островів на сході і заході протоки з'єднують Австралію з Тасманією і нагадують про те, що колись давно материк і острів складали єдине ціле. Тасманію відкрив Абель Тасман, на честь якого її і було названо. Це

найменший штат Австралії, населення його становить близько 500 тис. осіб.

Північна Територія – суб'єкт федерації на півночі материкової частини Австралії. Це величезна, але малонаселена область, де чверть її жителів – аборигени. Через свою нечисленність, області не присвоєно статусу штату. Після створення Австралійського Союзу підпорядкована федеральному уряду, що, однак, не посприяло її розвитку.

Австралійська столична територія – це місто Канберра та невелика навколишня територія, в тому числі національний парк Намаджі. Займає площу 2358 км² і має населення близько 427 тис. осіб. Столична територія була виділена зі складу Нового Південного Уельсу в 1911 році.

3.2 Міста Австралії

Сідней – столиця австралійського штату Новий Південний Уельс, строкате і багатоліке, найбільше і найдавніше місто Австралії, розташоване на південному сході країни. Сідней засновано 26 січня 1788 року Артуром Філіпом, главою першої партії британських колоністів, і названо на честь англійського міністра внутрішніх справ лорда Сіднея. Статус міста присвоєно 20 липня 1842 року. У Сідней знаходяться найвищі будівлі країни – Сіднейська телевежа (259 м) і штаб-квартира найбільшої страхової компанії (244 м). У Сіднейській опері, крім концертного залу, є драматичний оперний театр, кінозал, ресторани, бібліотека. У місті безліч садів і парків, найбільший з них – Королівський ботанічний сад. На іншому північному березі затоки (Таронга) – один з найкращих зоопарків світу. В районі глибоководної затоки Піттуотер є фешенебельні передмістя, що потопають у зелені (серед якої можна побачити коал), – Мона-Вейл, Ньюпорт, Авалон, Палм-Біч. Сідней – діловий центр країни, її фінансова столиця. Тут зосереджена основна частина обробної промисловості штату [3, р. 78].

Мельбурн – друге за величиною місто Австралії, столиця штату Вікторія, що розташувалося навколо затоки Порт-Філіп. Чисельність населення з передмістями складає близько 5 млн осіб (за оцінками на 2018 рік). Мельбурн знаменитий своїм

поєднанням вікторіанської і сучасної архітектури, численними парками і садами, багатоликим і багатонаціональним населенням. Мельбурн вважається одним з основних комерційних, промислових і культурних центрів Австралії. Місто також часто називають «спортивною та культурною столицею» країни, оскільки в ньому відбуваються багато спортивних та культурних подій у житті Австралії. У 1956 році Мельбурн приймав у себе літні Олімпійські ігри, а в 2006 році – Ігри Співдружності. Саме тут 1981 року відбулася зустріч глав держав Британської Співдружності націй, а у 2006 році – саміт G20, в якому взяли участь керівники 19 найбільш розвинених країн. Мельбурн був заснований вільними поселенцями в 1835 році як сільськогосподарське поселення на березі річки Яррі (це сталося через 47 років після появи першого європейського поселення в Австралії). Завдяки Золотій лихоманці у Вікторії місто швидко перетворилося в метрополію і стало до 1865 року найбільш великим і найважливішим містом Австралії. Але вже на початку ХХ століття воно поступилося пальмою першості Сіднею. У період з 1901 року, коли була утворена Федерація Австралії, і до 1927 року, коли столицею держави стало місто Канберра, в Мельбурні розташовувалися австралійські урядові установи [3, р. 86].

Канберра – столиця Австралії, яка є найбільшим містом, побудованим не на узбережжі, а всередині Зеленого континенту. Канберра розташована на південному сході країни, в 650 км на північний схід від Мельбурна і в 280 км на північний захід від Сіднея. Від берега Тасманового моря місто віддалено на 150 км на захід. Точна етимологія назви «Канберра» не відома. Вважається, що на одному з діалектів аборигенів це слово позначає «місце зборів». Місто цікаве тим, що зводилося спеціально для виконання столичних функцій. Канберру проголосили столицею Австралії в 1908 році, а причиною такого рішення стало багаторічне протистояння між містами Сідней і Мельбурн. Початковий проект столичної забудови був підготовлений 1913 року, завдяки талановитим американським архітекторам Волтеру Берлі Гріффін і Меріон Махоні Гріффін. Вони спроектували центр майбутнього міста-саду у вигляді кільця, з якого радіально розходилися головні вулиці. Щоправда,

пізніше околиці столиці забудовували вже без урахування початкового проекту. У 1964 році річку Молонгло, що протікає через центр міста, перегородили дамбою. В результаті цього в Канберрі утворилася штучна водойма, яку назвали озером Берлі Гріффін на честь архітектора. У наші дні в австралійській столиці існує багато прогулянкових зон, садів і парків. Недарма самі австралійці називають це місто «bush capital» – «лісовою столицею».

Брісбен – велике місто на східному узбережжі Австралії. Адміністративний центр штату Квінсленд. Це третє велике місто після Сіднея і Мельбурна. У Брісбені і околицях проживають близько 2,2 млн осіб. Початком цього міста стала річка Брісбен-Рівер, названа так на честь губернатора Томаса Макдугала Брісбена. Брісбен за швидкістю зростання населення посідає перше місце по Австралії і друге місце у світі. За офіційними даними, в період з 1999 по 2004 рік населення міста збільшилось на 11,5 %. Результати останнього перепису населення Брісбена 2001 року показують, що 1,7 % міського населення складають аборигени, а 21 % – іноземці. При цьому слід зазначити, що найбільш популярною мовою в місті (після англійської) є китайська, потім йде в'єтнамська та італійська.

Перт – найбільше місто і столиця штату Західна Австралія. Місто розташоване на південному заході Австралії на березі Індійського океану. Населення міста становить 2 млн осіб (за даними на 2016 рік). Перт – четверте за чисельністю населення і величиною місто Австралії після Сіднея, Мельбурна і Брісбена, і при 2 %-му зростанні є найбільш швидкозростаючим містом Австралії. У Перті проживає близько 75 % населення всього штату Західна Австралія. На початку 1980-х він обігнав за величиною Аделаїду. Згідно з переписом 2011 року, в місті налічувалося 1 832 тис. осіб. Етнічний склад міста змінився в середині ХХ століття, коли в місто прибула велика кількість іммігрантів з Європи. Оскільки Фрімантл був першим австралійським містом на шляху кораблів з Європи, то в Перті спостерігався приплив італійців, греків, голландців, німців, хорватів та інших етнічних груп. Місто розташоване на південному заході континенту між Індійським океаном і нижнім

береговим уступом, відомим як Дарлінг Рейндж. Центральний діловий округ і околиці міста розташовані на річці Свон.

Аделаїда – адміністративний центр штату Південна Австралія. Це місто входить у п'ятірку найбільших на Зеленому континенті. В Аделаїді проживають понад 1,3 млн осіб. Міські квартали простяглися на 20 км уздовж узбережжя затоки Сент-Вінсент і віддалені від столиці країни Канберри на 1160 км на захід. Поселення почали будувати в грудні 1836 року і назвали на честь королеви Аделаїди – подружжя правлячого в ті часи британського короля Вільгельма IV. Для майбутніх вулиць будівельникам довелося звільняти землі від буша і осушувати прибережні болота. Це була єдина на всьому континенті вільна колонія британців. Для іншої частини країни Аделаїда відігравала роль центру релігійної свободи, прогресивної соціальної політики та захисту цивільних прав. Сучасне місто має просторі площі і красиві бульвари, а його центральні квартали оточує кілька мальовничих ландшафтних парків. Аделаїда прославилася чудовим якісним вином, яскравими фестивалями і роботами місцевих художників.

Дарвін – столиця австралійської Північної Території. Це найбільш населене місто в малонаселеній Північній Території (145916 осіб, за даними 2016 року), але найменш населене з усіх австралійських столиць. Місто двічі майже повністю перебудовувалося. Один раз після повітряних нальотів японської авіації під час Другої світової війни і вдруге після руйнівного циклону Трейсі в 1974 році. Після відновлення вважається одним з найбільш сучасних в архітектурному плані міст Австралії. Дарвін розташовується на березі моря Тимор. Місто побудовано на низькому стрімкому березі, навпроти Дарвінської бухти, обрамлене затоками Френсіс (на сході) і Куллен (на заході). Велика частина міста – низинна і плоска. Уздовж узбережжя розкинулися пляжі.

Хобарт – столиця австралійського штату Тасманія. Засноване у 1804 році в нижній течії річки Дервент на південному сході острова Тасманія, де Тасманове море зустрічається з водами Індійського океану, а гора Веллінгтон захищає берег від негоди, він є другим за старшинством містом Австралії. Населення агломерації на 2016 рік склало 222 тис. осіб.

Хобарт – фінансовий і адміністративний центр Тасманії, також служить пунктом відправлення для австралійських і французьких антарктичних експедицій. Як глибоководний порт, Хобарт ідеальний для базування китобійних суден, тут сформувався центр кораблебудування і деяких інших видів промисловості. Китобійний промисел давно заборонено, а місто є сьогодні туристичним центром.

3.3 Державно-політичний устрій

Австралія – держава федеративного типу з конституційно-монархічною формою правління. В основу законодавчого і політичного життя покладено британську й американську моделі організації незалежної держави. Головним законодавчим документом країни є Конституція, яку було прийнято ще за часів Британського парламенту. Для внесення будь-яких змін або доповнень до Конституції необхідно проведення загального народного референдуму, а також схвалення більшістю штатів. Вагому роль у цьому процесі відіграє і федеральна Палата парламенту. Главою держави визнана англійська королева, однак це лише формальність. На рівні федерації її представляє генерал-губернатор, на якого і покладено всі основні функції першої особи країни. Його кандидатура призначається особисто британською королевою, а кандидатів пропонує монарху прем'єр-міністр, який зазвичай обирається на п'ять років. У повноваження генерал-губернатора входить робота у Виконавчій Раді держави і командування збройними силами Австралії. Як показує практика, всі життєво важливі питання генерал-губернатор вирішує тільки після консультації з прем'єр-міністром, хоча в Конституції таку умову не вказано.

Законодавча влада цілком і повністю належить двопалатному парламенту. Верхня палата називається традиційно Сенат, а нижня – Палата представників. У першу структуру входять 76 чиновників (по два представники від кожної адміністративної одиниці). Сенатори обираються строком на шість років, але вибори проходять кожні три роки, таким чином половина верхньої палати постійно змінюється. У Палаті

представників усього 148 депутатів, які потрапляють на свої пости шляхом народних виборів строком на три роки.

Виконавча влада в Австралії зосереджена в руках прем'єр-міністра, який очолює Кабінет міністрів. На практиці саме пост прем'єр-міністра вважається в цій державі найбільш значущим з політичної точки зору. Незважаючи на це, посада не занесена до Конституції. Єдина умова – прем'єр-міністром може стати чиновник, який представляє політичну організацію або навіть коаліцію, яка зуміла домогтися підтримки більшості. Кожен член Кабінету міністрів несе відповідальність перед самим прем'єр-міністром і генерал-губернатором. Кожне засідання проходить в умовах суворой конфіденційності, в рамках цих зустрічей обговорюються найважливіші проблеми політики. В державі діє неписане правило – представник міністерства (найчастіше сам міністр), який не може публічно обґрунтувати і захистити роботу уряду, повинен з власної волі піти у відставку.

Судова влада в Австралії представлена Вищим судом і інстанцією з апеляцій. Усі повноваження верховного судді описані в Конституції держави. В австралійських штатах також діють власні окремі суди, в межах своєї юрисдикції вони визнані вершиною судової ієрархії. До Верховного суду входить сім суддів, включаючи голову. Нижчі судові інстанції можуть вирішувати тільки ті питання, які визначить для них чинний парламент.

У країні домінують організовані політичні партії федерального рівня. Починаючи з XIX століття в Австралії набирає популярності партія лейбористів, яка представляє об'єднані сили робітничого класу. Не менш популярною є Національна партія Австралії. Практика показує, що партії відіграють невелику роль у принципах формування уряду, а також у його роботі. На сьогодні в країні працює політична система двопартійного типу, хоча існує ще кілька малих організацій.

3.4 Державні символи Австралії

Традиційно, як і будь-яка інша держава, Австралійський Союз має власні державні символи, головним з яких, безсумнівно, є прапор. До початку XX століття Австралія була

колонією Великобританії, тому не мала власного прапора і використовувала Юніон Джек. Після утворення Австралійського Союзу Уряд оголосив конкурс на створення головної державної емблеми. Третього вересня 1901 року з 30000 ескізів був вибраний той, який ліг в основу сучасного прапора. У 1903 році король Едвард VII ухвалив два варіанти прапора Австралії, які відрізнялися лише кольором фону. Синій прапор був визнаний офіційним і військово-морським прапором країни, а червоний використовувався її торговим флотом. Австралійський національний прапор був вперше вивішений у 1901 році в Мельбурні і з тих пір символізує єдність території і народу, що проживає на ній. Австралійський прапор має прямокутну форму зі співвідношенням сторін 1:2 і виконаний з полотна темно-синього кольору. На ньому зображено три глибоко символічних для австралійців зображення: Юніон Джек, Зірка Співдружності і Південний Хрест. Юніон Джек – це назва державного прапора Великобританії, і його зображення на австралійському прапорі свідчить про те, що колись Австралія була британської колонією, а сьогодні входить до складу Співдружності націй поряд з іншими колишніми колоніями і домініонами Британської корони. Юніон Джек розташований на кантоні прапора, тобто в його верхній лівій частині, а під ним зображена семикінцева Зірка Співдружності. Цей символ був введений 1901 року разом із утворенням Федерації Австралії. Шість променів Зірки Співдружності уособлюють шість тодішніх австралійських штатів, а сьомий промінь – інші австралійські території. У правій частині прапора – стилізоване зображення Південного Хреста – сузір'я, яке видно на небі лише в Південній півкулі, воно наявне на прапорах багатьох країн, розташованих на південь від екватора: Бразилії, Нової Зеландії, Самоа і Папуа – Нової Гвінеї. Південний Хрест символізує географічне положення країни. Третє вересня вважається Днем австралійського прапора, однак це офіційне свято не є для австралійців вихідним днем.

Прапор австралійських аборигенів був створений місцевим художником і корінним жителем континенту Гарольдом Томасом у 1970 році і вперше піднятий через два роки в Канберрі. Для корінних народів він став символом боротьби за рівні права з нащадками європейських переселенців, які прибули сюди у

XVIII столітті. Прапор аборигенів має форму прямокутника, розділеного на дві рівні половини по горизонталі. Верхня частина чорного кольору, а нижня – червоного. Рівно по центру прапора зображене жовте коло як уособлення сонця, що дарує життя, світло і тепло землі і людям, що живуть на ній. Червоний і чорний кольори символізують, відповідно, територію Австралії і народи, які її населяють. Ще одним значенням червоного на прапорі австралійських корінних жителів є їх кривава боротьба проти європейських завойовників.

Тривалий час офіційним гімном Австралії вважалася «God Save the Queen» – пісня, яку знали і любили перші переселенці Великобританії. Звичайно, наприкінці XX століття постало питання про новий гімн. У 1973 році був оголошений конкурс на нову пісню, у фінал вийшло три популярних варіанти, однак до єдиної думки судді тоді так і не дійшли. В результаті референдумом 1977 року було вирішено вважати гімном Австралії пісню «Advance Australia Fair» («Розвивайся, прекрасна Австраліє»), складену в 1878 році Пітером Д. Маккорміком, оскільки її підтримала більшість населення країни. З 1 січня 2021 року в текст гімну були внесені поправки, щоб краще відобразити мультикультурність Австралії.

Поряд з прапором і гімном герб є одним з головних символів Австралійського Союзу. Герб у цієї країни з'явився порівняно недавно, на самому початку XX століття. У 1908 році, після утворення Австралійського Союзу, йому був дарований державний герб указом короля Великобританії Едварда VII, проте вже через чотири роки інший англійський монарх Георг V схвалив новий ескіз герба, який використовується і донині. За традицією державний герб містить головні для Австралії символи і є однією із найбільш змістовних і красивих емблем у світі. Весь герб у цілому і його окремі елементи мають особливе значення для країни та її народу. Щит є центральною фігурою на гербі Австралійського Союзу. На ньому розташовані два ряди емблем кожного штату країни. У верхньому ряду за порядком йдуть символи Нового Південного Уельсу, Вікторії і Квінсленду. Під ними розташовуються емблеми Південної Австралії, Західної Австралії і Тасманії. Кожна з цих шести частин щита містить традиційні емблеми місцевих територій. Зверху над щитом сяє

шестикутна Зірка Співдружності. Шість зіркових променів означають кількість первинних об'єднаних штатів, а промінь, що залишився, – інші союзні території. Щитотримачами були обрані страус ему і червоний кенгуру, як тварини-символи країни, тому що водяться вони тільки на австралійському континенті. Жодна з цих тварин не здатна рухатися назад, тому вони означають для австралійців постійне прагнення до прогресу і руху вперед. Фоном для герба служить стилізоване зображення офіційної квіткової емблеми Австралії – золотистої акації. Вона зображена на державних орденах і медалях країни, а з 1992 року щорічно 1 вересня відзначається її свято. Під щитом розташовується сувій, на якому великими латинськими літерами надруковано назву країни – АВСТРАЛІЯ.

3.5 Економіка Австралії

Сьогодні Австралія вважається однією з найбагатших і найуспішніших країн у світі за розмірами валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення. Сьогодні цей показник досягає 57 тис. доларів на рік на кожного жителя країни. Завдяки постійному зростанню економічних показників і правильному підходу до оподаткування в країні спостерігається постійне зниження рівня інфляції. У 2016 році цей показник опустився лише до 1 %, але в 2017 році знову почалося незначне зростання. Важливим кроком в економічній політиці країни є правильний і своєчасний розподіл внутрішнього валового продукту за секторами. Таким чином, частка промисловості в економіці країни займає більше 30 %; сфера послуг – більше 65 %; сільське господарство – приблизно 3,7 %.

3.6 Сільське господарство Австралії

Сільське господарство Австралії – одна з найважливіших економічних галузей континенту. У першій половині ХХ століття вона покривала майже половину бюджету країни і покинула свої лідерські позиції лише з приходом нової технологічної ери. Але і сьогодні сільське господарство дає безліч робочих місць і забезпечує населення своєю продукцією, яка є

конкурентоспроможною. Саме тому в цей сектор економіки вкладаються великі кошти з бюджету.

У ВВП Австралії частка сільського господарства становить близько 12 % і при цьому збільшується. Близько 60 % території країни охоплюють різні сільськогосподарські угіддя.

Пасовищне тваринництво – найстаріша галузь. «Австралія скаче на вівці» – цей вислів пішов від того, що вирощування овець було однією з головних статей доходів протягом тривалого часу. І зараз близько 60 % усіх доходів від сільського господарства становить продаж цінного хутра, м'яса і молока великої і середньої рогатої худоби.

Австралія є другим у світі постачальником яловичини в усьому світі після Бразилії. Під пасовища корів відведено понад 200 млн га. З порід великої рогатої худоби домінують європейські та британські, в північній частині вирощуються власні породи, більш пристосовані до жаркого клімату.

Вівчарство залишається найбільш вигідним завдяки цінному овечому хутру і м'ясу. Австралія також експортує живих овець у країни ближнього зарубіжжя. Понад 2/3 усіх овець – мериносові. Вони мають багатий хутрянний покрив і м'ясо відмінної якості. Поголів'я налічує близько 150 млн, проте з різким падінням цін на шерсть наприкінці ХХ століття не збільшується.

Чисельність поголів'я свиней становить близько 5 млн і має невеликий приріст. Свиноферми тримають здебільшого в південному регіоні.

Оскільки Австралія має велике поголів'я худоби, то молочна промисловість досить розвинена. З порід молочної худоби переважають гернсі, гольдштейн і джерсі, а також спеціально виведені, наприклад шортгон.

Клімат Австралії відмінно підходить для рослинництва. Австралія спеціалізується на певних культурах. Насамперед це пшениця, під яку виділено велику кількість посівної площі. Так званий «пшеничний пояс» охоплює територію від міста Брісбен і йде далеко на південний схід. У басейні Муррея – Дарлінга розташовується найбільша за площею зрошувана земля. Саме вона дає найбільш рясний урожай. Більше 50 % зрошуваних земель відводиться для польових культур, решта – під пасовища. Ячмінь і овес також вирощуються у великій кількості. Нині

Австралія є третім постачальником вівса у світі. Далі йдуть у порядку значущості кукурудза (для фуражу), тритикале і сорго (помісь жита і пшениці). З олійних культур виділяються соняшник, ріпак і соя. На їх частку припадає близько 20 % площ посіву. Особливу статтю доходу для бюджету становить цукрова тростина. Найбільші плантації вирощуються на узбережжі Квінсленду і в Новому Південному Уельсі. Країна утримує лідерські позиції за обсягами виробництва цукру.

Субтропічний клімат Австралії завжди сприяв успішному вирощуванню на своїй землі овочів і фруктів. Багатий вибір фруктових культур збільшує з кожним роком площі під плодові дерева. Зараз під овочівництво відведено близько 150 тис. га родючих земель. Найбільш продуктивними залишаються зрошувані землі Муррей і Маррамбіджі, які дають рясний урожай цитрусових рослин і винограду. Також слід зазначити кісточкові культури на зразок персика, вишні, абрикоса. Їх частка – близько 25 % від усього обороту овочів і фруктів у країні. На Північній території, а також у штаті Квінсленд вирощують екзотичні види плодів. Це манго, ківі і ананаси, які цінуються в усьому світі. Для експорту вирощуються виноград, яблука, груші, апельсини. Понад 300 тис. тонн щорічно експортує Австралія в країни ближнього і далекого зарубіжжя. Це дає змогу виручити близько 2 млрд австралійських доларів на рік, а також забезпечує робочі місця [8, р. 122].

Такі культури, як томати, картопля, морква, виводяться в основному для внутрішнього ринку і споживання і не становлять істотної частки виробництва. Проте це досить якісна продукція. Австралія дозволяє своїм підданам вирощувати опіумний мак. Усе це під суворим контролем держави і тільки на острові Тасманія. Мак використовується у фармацевтичній промисловості.

Виноробству належить важлива ніша в економіці Австралії. Для виноробства найбільш пристосовані південні райони. Їхній клімат дає можливість вирощувати найякісніший виноград, який йде на виготовлення всіх сортів вина. Найвідоміші марки – Каберне Совіньон, Шираз, Шардоне, Семільон, хоча їх, звичайно, набагато більше. До кінця ХХ століття Австралія виробляла в основному столові, недорогі вина, а нині частка елітних марок ніяк не менше 40 %. Експорт становить близько 400 млн літрів на

рік. Це означає, що Австралія входить до п'ятірки країн з найбільшим оборотом винної продукції.

Усе більш актуальною галуззю стає рибальство. Цьому сприяє географічне розташування і величезна прибережна смуга. У ХХ столітті рибна промисловість більше орієнтувалася на внутрішній ринок, тепер – велика частина продукції йде на експорт. Основні статті доходу складають тунець, креветка, лангуст, омар, морське вушко, лосось. Останній був спеціально завезений до Австралії і вирощується на особливих фермах для розведення. Близько 30 % улову йде на консерви, решта вживається у свіжомороженому вигляді. На півночі країни розвинене виробництво перлів, яке зростає швидше, ніж в інших акваторіях.

3.7 Промисловість Австралії

Промисловість Австралії представлена гірничодобувною, харчовою, хімічною галуззями. Тут також добре розвинені паливна, лісова галузь, машинобудування, транспорт.

Завдяки географічному розташуванню надра країни багаті на корисні копалини, якими майже повністю забезпечується обробна промисловість. Гірничодобувна галузь за останні 50 років показала високі темпи зростання, крім того, Австралія – найбільший постачальник мінеральної сировини на світовий ринок. Вона посідає лідируючу позицію з виробництва алмазів, бокситів, свинцю, циркону. Країна експортує кам'яне вугілля, залізну руду, цинк, свинець. Особливо розвиненою в державі вважається вугільна промисловість, основні поклади вугілля розташовуються в штатах Новий Південний Уельс і Квінсленд. Родовища експлуатуються з 1800 року, вугілля стало першою сировиною, що експортувалася з країни. Коксівне вугілля видобувають у басейні Боуен, поклади бурого вугілля розташовуються в штаті Вікторія. Інші галузі гірничодобувної промисловості розташовані в таких районах: залізна руда – острова Кокату і Кулан; алюмінієва руда – півострів Кейп-Йорк, Гов, хребет Дарлінг; мідна руда – район Капанда, Маунт-Айз, Маунт-Лайелла; поліметалева руда – Брокен-Хілл, Маунт-Айз, Рід-розберу; нікель – Камбалда; золото – Калгурлі, Леонора,

Уїлуна, Норсмен, Іст-Мерчисон; рідкоземельні метали – район Рам-Джангл; марганець – острів Грут-Айленд; вольфрам – північний схід Тасманії; уран – Джабіру; дорогоцінні камені – західна Австралія. Наприклад, видобуток марганцю в рази перевищує потреби держави, тому більша частина сировини йде на експорт.

Харчова галузь країни поділяється на цукрову, кондитерську, маслоробну, борошномельну, соляну, м'ясо-молочну, рибну. Основний вид сировини цукрової галузі – цукрова тростина і цукровий буряк. З огляду на те що кожен житель споживає близько 50 кг цукру на рік, галузь виробництва затребувана. Харчова галузь має чітко виражену експортну спрямованість. У містах портового типу розташовується величезна кількість заводів і фабрик з виробництва харчових продуктів. Ці підприємства забезпечують сировиною місцеві хлібопекарні, кондитерські заклади. Переробка м'яса представлена комбінатами у Квінсленді і містах Нового Південного Уельсу. Тут виробляють консерви, ковбаси, бекон, сосиски. Підприємства з виробництва молочної продукції найчастіше розташовані в сільській місцевості – там сприятливі екологічні умови для вирощування та утримання живності, що виробляє молоко. Також тут виготовляють масло, сири, вершки, сир та інші продукти цієї категорії. Рибна промисловість розвинена в затоках Західної Австралії: тут добувають лангустів, королівських креветок, австралійського тунця. Устричний промисел добре розвинений у Новому Південному Уельсі.

Прискорений розвиток хімічної галузі припав на післявоєнні роки. Тут спостерігається зв'язок сільського господарства з виробництвом хімії: оскільки господарство потребує мінеральних добрив, країна виробляє у великих кількостях суперфосфат. Головні центри з виробництва хімічної продукції розташовані в Сіднеї, Клайді, Перті, Мельбурні, Гладстоні. Серед поширеної продукції хімічної галузі в Австралії є кислоти, вибухові речовини, добрива, пластмаси, гербіциди, а також синтетичний каучук і волокно. Паливна галузь у країні представлена енергетичними та гірничодобувними ресурсами. Сюди також відносять переробку нафти, видобуток кам'яного і бурого вугілля, яке складає основу паливного виробництва. Поклади сировини

розташовані в південно-східній частині держави. Електричні теплові станції працюють на вугіллі: вони дають більшу частину електроенергії жителям материка, саме тому зосереджені в місцях, де видобувається сировина. Австралія не може похвалитися високими обсягами видобутку нафти і газу. Ці цінні паливні ресурси були виявлені на шельфі недалеко від берегової лінії. Територіально виділяють такі регіони видобутку: *Газ*. Велика частина виробництва і продажу газу відбувається з Карнарвона. Саме звідси ресурс поставляється в західні країни. Родовища Гіппсленд-Бейзін і Купер-Бейзін містяться в південній частині материка, вони забезпечують газом азіатський ринок. Баю-Унда – ще одне родовище газу, розташоване в акваторії моря Тимор. Добутий тут газ Австралія ділить з республікою Східний Тимор. *Нафта*. Австралія експортує нафту до В'єтнаму та африканських країн. Виділяють кілька виробничих і видобувних компаній: «Вест Аустреліан Петролеум», «Апачі Енерджі», «Бі Ейч Пі Петролеум». Крім цих двох цінних паливних ресурсів, Австралія має великі запаси горючого сланцю, зосередженого в Тасманії і Квінсленді.

Ключові напрями лісової промисловості: виробництво технологічної тріски; виготовлення деревних і волоконних плит; виробництво деревно-пластикових композитів; виготовлення фанери; виробництво будівельних і оздоблювальних матеріалів з деревини; плантаційне виготовлення деревини. Заготовляються пиломатеріали на сході материка, але найбільшим лісовим регіоном вважається штат Тасманія. Раніше природні ліси переводилися в плантації – спеціально висаджували швидкорослі сорти дерев для отримання ресурсів. Сьогодні таку практику припинили. Ключовий сорт деревини – евкаліпт. Його заготовляють до 300 тисяч кубометрів на рік. На плантаційних господарствах також значно поширена сосна.

Австралійські підприємства випускають сільськогосподарські машини, автомобілі, локомотиви, промислові верстати. Виробництво сільськогосподарських машин налагоджено в Сідней, Мельбурні, Перті, а також дрібних містах сільськогосподарських районів. Важке машинобудування розташоване в Брісбені, Ньюкаслі, Мельбурні, а також у тих районах, де розміщені центри металообробної промисловості.

Виготовлення автомобілів зосереджено в Аделаїді, Джилонзі, Сідней і Мельбурні. Окремо можна виділити виробництво автобусів, які активно використовуються місцевими транспортними компаніями. Показує істотне зростання і суднобудування. В Австралії проводять складання та будівництво вантажних суден. Корабельні цехи зосереджені в штаті Вікторія, а також у передмістях Мельбурна і Сіднея. Крім цього, місцеві заводи випускають авіаційні та автомобільні двигуни, електронну апаратуру і радіодеталі [8, р. 166–168].

Промислова міць країни переважно орієнтована на експорт. При цьому внутрішній попит практично повністю задовольняється місцевими виробниками.

3.8 Транспорт та інфраструктура

Завдяки розвиненій економіці країни транспортна інфраструктура в Австралії є на найвищому рівні. Величезні території і низька щільність населення не є перешкодою для будівництва високошвидкісних магістралей, аеропортів внутрішнього і міжнародного значення, розгорнутої мережі залізничного сполучення і громадського транспорту.

З розвитком промисловості і заселенням штатів почалося активне будівництво залізниць в Австралії. Перші лінії залізничного сполучення були побудовані приватними компаніями. У кожному штаті, що були у той час колоніями Великобританії, будівництво велося за різними стандартами, таким чином вийшло, що в одній державі мережа залізниць складається з трьох видів колії: європейська колія, капська колія та ірландська колія. У підсумку ця ситуація вилилася в глобальну проблему уніфікації ширини залізничного полотна, яка донині залишається невирішеною. Одним з рішень проблеми було будівництво подвійний колії, але така ділянка довжиною 172 км не змогла кардинально змінити ситуацію при загальній протяжності всієї мережі в 34 тис. км. На сьогоднішній день усі австралійські штати пов'язані між собою залізничним сполученням. Найбільша міжрегіональна мережа – Велика Південна залізниця. По ній курсують поїзди трьома маршрутами: Сідней – Аделаїда – Перт, Мельбурн – Аделаїда, Аделаїда – Аліс-

Спрінгс – Дарвін. Іншими сполучними лініями між штатами є маршрути Брісбен – Сідней – Канберра – Мельбурн і Аліс-Спрінгс – Дарвін. У середині штатів Австралії функціонують різні приватні і державні залізничні компанії, що поєднують пасажирські перевезення на залізницях та автобусних лініях [10, р. 362].

А ось метро в Австралії не досягло такого масштабного розвитку, як в Європі. У Мельбурні і Сідней побудовано лише кілька підземних станцій, велика частина міських залізниць використовують наземні лінії. Австралійське метро більше схоже на міські електрички.

Через малу кількість річок і каналів в Австралії річкове транспортне сполучення розвинене слабо. На деяких річках або тільки ділянках річок пасажирське і вантажне сполучення функціонує в періоди дощів, коли рівень води достатній для проходження річкових суден і поромів.

Морські перевезення завжди були необхідні для переміщення важких масових вантажів в Австралії. За масштабами обороту масових вантажів провідні позиції займали порти Дампір (залізна руда), Порт-Хедленд (залізна руда), Ньюкасл (кам'яне вугілля і залізна руда) і Хей-Пойнт (кам'яне вугілля). Столиці всіх штатів розташовані на узбережжі і є вантажними портами загального типу. Мельбурн, Сідней, Брісбен і Фрімантл (аванпорт Перта) є найбільшими портами за показниками загального вантажообігу. Найзначніший перевізник – державна компанія «Australian national line».

Австралія посідає друге місце у світі за кількістю автомобілів на душу населення. Такий параметр, як кілометраж автодоріг на одного жителя, в Австралії у кілька разів перевищує європейські показники. Незважаючи на те що протяжність ґрунтових доріг суттєво більша за магістралі з твердим покриттям, якість і своєчасний ремонт дорожньої мережі виводить автомобільне сполучення на перше місце за популярністю і використанням у країні.

Пасажирські авіаперевезення в Австралії є одним з найбільш розвинених транспортних напрямів. У країні функціонують кілька сотень аеропортів, що з лишком задовольняють потреби внутрішніх і міжнародних авіаперельотів.

Найбільші з них розташовані у великих містах і приймають рейси з 144 країн світу. Найбільші авіакомпанії Австралії: Qantas – міжнародні перевезення, Jetstar – внутрішні авіаперевезення, Virgin Australia – внутрішні перельоти, а також рейси до Океанії і Нової Зеландії.

Останніми роками в Австралії збільшується популярність громадського пасажирського транспорту. На першому місці в мережі громадського транспорту – автобусне сполучення. Сучасні комфортні кондиціоновані автобуси курсують численними маршрутами всіх великих і малих міст країни. У найбільших містах також функціонують лінії міської залізниці. А ось регулярні трамвайні маршрути закриті в усіх містах, крім Аделаїди і Мельбурна. Така сама сумна доля спіткала і тролейбусні лінії – їх тепер не побачити в жодному місті Австралії. У великих містах, розташованих на багато кілометрів навколо морських гаваней, наприклад у Сіднеї і Брісбені, для пасажирських перевезень використовуються пороми.

3.9 Гроші та фінансова система

Фінансова і банківська галузь країни відрізняється своєю сталістю і надійністю. Тривалий час в Австралії була заборонена робота іноземних фінансових організацій, тому основне розміщення капіталів лягло на державний банк. На сьогоднішній день Австралія допустила іноземні банки на свій ринок, але 90 % усіх вкладів і кредитних операцій так і залишилися у державного банку і декількох комерційних фінансових організацій, які мають суто австралійське коріння.

Австралія – країна, де в обігу перебуває австралійський долар. Ця валюта була в Австралії не першим платіжним засобом. До прийняття австралійського долара в країні користувалися фунтами стерлінгів. У 1966 році уряд вирішив випустити нові гроші, які спочатку передбачалося назвати просто «королівськими», але назва не прижилася, і нова валюта стала називатися «австралійський долар». Підготовка Резервного банку Австралії до прийняття нових грошей почалася за шість років до їх реального введення в обіг. Тепер австралійський долар вважають шостою валютою у світі, яка торгується. Такий долар

займає близько 5 % від усіх світових грошових операцій. Долар в Австралії з 1988 року друкують на найтоншому пластику, а не на папері, підвищуючи тим самим його зносостійкість. Один долар у цій державі дорівнює 100 місцевим центам. На сьогоднішній день курс австралійської валюти вважається плаваючим. В обігу є такі банкноти: п'ять доларів із зображенням Єлизавети Другої; десять доларів з портретом Банджо Патерсона; двадцять доларів з зображенням Мері Рейбен; п'ятдесят доларів із зображенням Девіда Юнайпона; сто доларів із зображенням Неллі Мелба.

Австралійські гроші мають дуже багату кольорову палітру. Наприклад, 20 доларів майже повністю червоні, а 5 доларів є рожевими. Ще в грошовому обігу країни є монети по 1, 2, 5, 10, 20 і 50 центів, а також монети в один і два долари.

4 НАСЕЛЕННЯ І КУЛЬТУРА АВСТРАЛІЇ

План

- 4.1 Населення Австралії.
- 4.2 Аборигени Австралії.
- 4.3 Мови Австралії.
- 4.4 Релігія.
- 4.5 Освіта в Австралії.
- 4.6 Література Австралії.
 - 4.6.1 Поезія Австралії.
 - 4.6.2 Проза Австралії.
 - 4.6.3 Драматургія Австралії.
- 4.7 Мистецтво Австралії.
 - 4.7.1 Живопис.
 - 4.7.2 Скульптура.
 - 4.7.3 Архітектура.
 - 4.7.4 Музика.
 - 4.7.5 Кінематограф Австралії.
- 4.8 Культура аборигенів.
- 4.9 Спорт.
- 4.10 Традиції, звичаї та свята Австралії.

4.1 Населення Австралії

Населення Австралії за станом на 2021 рік складає 25 млн 946 тис. осіб. За чисельністю населення країна посідає 54-те місце у світі (0,33 % від населення Землі).

Щільність населення – 3,4 на км², що є низьким показником. Найбільша щільність спостерігається на сході і південному сході країни, тут вона досягає 10, а місцями 50 осіб на км². За рівнем урбанізації Австралії належить одне з перших місць у світі (частка міських жителів складає близько 86 %).

Співвідношення статей майже рівномірне. На одну жінку припадає 0,99 чоловіка. За типом відтворення населення Австралія нагадує багато європейських країн, для країни характерні низька смертність, низька народжуваність і низький природний приріст. Віковий склад також близький до європейського. Висока питома вага осіб похилого віку. Частка людей молодше 15 років складає 18,3 %; 67,7 % – частка людей у віці від 15 до 65 років; 14 % – старше 64 років. Середній вік населення – 37,4 року. Очікувана тривалість життя складає 81,8 року (79,4 – чоловіки, 84,4 – жінки), що приблизно на 10 років більше, ніж у середньому по планеті.

Основне ядро населення Австралії становлять англоавстралійці (близько 80 %), 9 % складають іммігранти з Британських островів, приблизно 2 % вихідці з Італії, менш численні іммігранти з Греції, Югославії, Німеччини, Нідерландів, є групи іммігрантів з Індії та Китаю.

Австралійські аборигени разом з метисами становлять менше 1 % населення країни (близько 150 тис.). Аборигенне населення ділиться на численні племена, говорить більш ніж 200 мовами (які в основному не мають писемності).

4.2 Аборигени Австралії

Австралійські аборигени вважаються, можливо, найдавнішою із цивілізацій на Землі і водночас однією з найменш досліджених і зрозумілих. Прибулі в «Австралію» (тоді вона називалася «Нова Голландія») в 1788 році англійські колоністи назвали її корінних жителів «аборигенами», запозичивши цей

термін з латини: «ab origine» – «від початку». Дотепер точно не встановлено, і навряд чи коли-небудь точно буде встановлено, коли саме і яким чином потрапили предки сучасних аборигенів на цей материк. Але прийнято вважати, що корінні жителі Австралії потрапили сюди морем приблизно 50 000 років тому з території нинішньої Індонезії. До приходу європейців аборигени жили по всій території Австралії і налічували близько 300 народностей з власними мовами (які не належать до жодної іншої мовної групи), більшість з яких зараз вже «вимерли». Аборигени вели первісний спосіб життя (збирали плоди, полювали на птахів і тварин, ловили рибу, палили багаття і жили в лісах, пустелях, саванах) протягом тисячоліть аж до недавнього часу [2, р. 56, 57].

Проте не можна однозначно сказати, що австралійські аборигени були первісними людьми, оскільки у них існувала свого роду релігія (вірування, міфологія «Часу сновидінь», церемонії, традиції, ініціації) і підтримувалась власна культурна спадщина (музика, танці, наскальні малюнки, петрогліфи). Аборигени Австралії мали певні поняття про астрономію, хоча тлумачення і назва зірок і сузір'їв зовсім не збігалися з європейською астрономією. Деякі племена на віддалених островах півночі Австралії зберігали такий спосіб життя до початку ХХ століття, продовжуючи жити в самоті з природою. З приходом європейців життя і майбутнє аборигенів Австралії змінилися докорінно і безповоротно. З 1788 року розпочинається чорна смуга в історії давніх мешканців Австралії. Більшість корінних жителів Австралії спочатку мирно і з інтересом зустрічали прибульців з Європи, хоча деякі племена сприймали колоністів вороже. Протягом перших 2-3 років близько половини (а в деяких випадках і більше) всіх австралійських аборигенів, що мали контакт з європейськими прибульцями, вимерли від невідомих їм хвороб і вірусів (занесених європейцями), від яких у корінних жителів Австралії не було імунітету. Крім того, колоністи вбивали аборигенів, проганяли їх зі споконвічних земель, заковували в кайдани і ланцюги, знущалися над ними, гвалтували їхніх жінок, труїли, насильно переселяли і відбирали у них дітей. Державна політика насильницького відбирання дітей з аборигенських сімей під титулом «Асиміляція корінних жителів Австралії» тривала аж до 1970 року (а в деяких місцях і довше).

Цих дітей аборигенів, позбавлених власних батьків, зараз називають «украденим поколінням». А в середині 50-х років ХХ століття в центральній частині австралійського материка на традиційних землях кількох аборигенських племен англійці провели 12 випробувань ядерної зброї, зрозуміло, без консультацій і схвалення з боку корінних жителів. У результаті цих випробувань багато місцевих аборигенів того регіону загинули внаслідок радіоактивного опромінення. До 1967 року у аборигенів Австралії не було навіть громадянства, а кайдани і ланцюги часто використовувалися по відношенню до них до 1960-х років [2, р. 134–138].

У наші дні ситуація стала змінюватися на краще. Починаючи з 1998 року, 26 травня в Австралії відзначається як «День Жалю» (або «День вибачення») перед австралійськими аборигенами за все те, що їм довелося пережити і перетерпіти, починаючи з 26 січня 1788 року, коли англійський капітан Артур Філіп заснував першу британську колонію в Австралії. Тривалий час австралійський уряд відмовлявся публічно вибачитися перед аборигенами за несправедливість, геноцид і цілеспрямовану політику щодо викорінення аборигенської раси, які проводилися протягом ХІХ і ХХ століть. Проте 13 лютого 2008 року прем'єр-міністр Австралії Кевін Радд вперше публічно вибачився перед усіма австралійськими аборигенами від імені Парламенту Австралії. Це був важливий крок до «примирення» аборигенів з іншою частиною населення Австралії. В наші дні аборигени проживають по всій території Австралії, хоча у великих містах їх нечасто можна зустріти. Більшість аборигенів тепер говорять англійською мовою і живуть на центральних і північних територіях Австралії. Серед аборигенів поширене зловживання алкоголем і наркотиками, у них вища смертність і злочинність і дуже високий рівень безробіття, що знову ж таки частково «стимулюється» державою. Проте серед аборигенів Австралії є видатні особистості: відомі спортсмени, талановиті музиканти, винахідники, вчені, бізнесмени і політики. Найбільш відомий з них – письменник і винахідник Девід Юнайпон, зображений на австралійській 50-доларовій купюрі.

4.3 Мови Австралії

В Австралії немає мови офіційного використання, яку було б закріплено конституцією країни. Проте англійська, якою говорить більшість населення, де-факто вважається національною мовою Австралії. За результатами перепису 2011 року, 76,8 % австралійців повідомили, що розмовляють вдома англійською.

Англійська на цьому континенті має унікальний акцент і лексику. Австралійська і британська англійські схожі, але у першій є яскравий колорит, так званий «страйн». Strine – найбільший творчий продукт країни, що характеризується скороченнями, ненормативною лексикою, гіперболами і вульгарними виразами. Strine – це сленг, який привезли перші ув'язнені – лондонські кокні і ірландці. Згодом він розвивався як бунтівна субкультура. Використання «страйнових» і сленгових слів варіюється від штату до штату. Крім того, австралійська англійська містить багато запозичень з мови аборигенів. Деякі слова мають для австралійців значення, що відрізняються від інших англомовних країн по всьому світу.

Для більшості населення Сіднея, найбільш багатокультурного міста Австралії, де проживає близько 30 % населення країни, англійська не є рідною. У Сіднеї та Мельбурні проживають понад 65 % неанглійських іммігрантів, які використовують при спілкуванні 240 іноземних діалектів. Багато переселенців користуються рідною мовою і володіють англійською. Близько 1 млн іммігрантів взагалі не говорять англійською, що є значною кількістю для країни, де проживає всього 20 млн осіб. У сукупності в країні більше 200 розмовних мов. Найбільший неанглійський діалект – китайська, нею користуються понад 336 тис. осіб, або 1,6 % населення. Інші мови, якими розмовляють у країні: італійська – 1,4 % населення, арабська – 1,3 %, грецька – 1,3 %, кантонська – 1,2 %. Активно поширюються панджабі і філіппінська/тагальська.

На той час як перший європейський флот прибув у країну в 1788 році, в Австралії налічувалося близько 250 мов корінних народів. Вважається, що більшість цих мов виникли і еволюціонували з однієї мовної сім'ї пама-ньюнга, що включає близько 180 окремих мов. З 250 тільки 20 дожили до

сьогоднішнього дня – ними регулярно говорять і вивчають їх у школах. Найпоширеніша мова аборигенів – це австралійський креол, або піджин Північної території, якою спілкуються близько 30 тис. осіб. Австралійська креольська – це суміш англійської, мов аборигенів та інших діалектів. Серед аборигенів використовується також мова жестів Auslan Yolŋu і деякі інші.

Тасманійські мови були корінним діалектом острова, в Тасманії налічувалося 5-6 мов, які ґрунтувалися на коротких списках слів. З цієї причини виникла нагальна потреба у створенні лінгва франка – змішаного надрегіонального діалекту, який давав змогу спілкуватися між собою всім жителям. Останні записи цієї мови як засобу спілкування були зроблені у 1830-ті роки, а останній носій тасманійської мови помер у 1905 році. Сьогодні аборигени говорять англійською.

Жителі островів Торресової протоки, крім англокреольської, використовують дві мови корінних народів: мову кала-лагав-я і меріам мир. Кала-лагав-я має декілька діалектів і належить до мовної сім'ї пама-ньюнга, що охоплює більшу частину країни. Мова меріам мир належить до мов Папуа – Нової Гвінеї.

4.4 Релігія

Конституція Австралії гарантує своїм громадянам повну свободу віросповідання, тому офіційно визнаної релігії в державі немає. На сьогодні приблизно три чверті місцевого населення вважають себе християнами. Найбільше серед них католиків – 38 % і англікан – 31 %. Однак є й інші християнські церкви. Православні складають близько 4 % населення, баптисти і лютерани – по 2 %.

Внаслідок масової імміграції, в Австралії виникли найрізноманітніші релігійні напрями. Тут живуть і мусульмани, і буддисти, і навіть іудеї. Однак кількість представників цих вірувань не перевищує 1-1,5 % кожного. Альтернативними релігійними течіями вважаються такі науки, як спиритизм і теософія. Вони були особливо популярними в середині минулого століття, створювалися громади, які проповідували правильний спосіб життя, відродження духовності та поширення окультних практик.

Хоча Австралія вважається світською країною, уряд продовжує активно співпрацювати з релігійними організаціями, якщо вони пропонують ті чи інші освітні або соціальні програми. Під впливом Америки і Європи в Австралії поступово зменшується кількість вірян, і молоде покоління все рідше відвідує церкву.

Особливими є стародавні вірування аборигенів. На думку аборигенів, життя на Землі створило якесь божество, яке потім віддалилося на небеса. Багато корінних австралійців вважали і продовжують вважати, що, крім фізичної реальності, є світ духів (світ снів), з якими можна зустрітися на небі. Такі духи нібито керують Сонцем, Місяцем та іншими небесними світилами, але на те, що відбувається в космосі, можуть впливати і живі люди. Багато вчених стверджують, що стародавні наскальні зображення страуса ему, зроблені аборигенами, можуть насправді бути фігурою, утвореною в небі пиловими хмарами Чумацького Шляху, яким австралійці, як і інки, надавали великого містичного значення. Аборигени вважають, що духи іноді можуть спускатися на Землю, скориставшись деревом або сходами, під час ритуальних обрядів, що здійснюються племенами. І таких обрядів у племен багато – наприклад посвята в шамани і свято статевого дозрівання хлопчиків або дівчаток.

4.5 Освіта в Австралії

Австралія має добре налагоджену освітню систему з високим за світовими стандартами охопленням населення шкільною, середньою і вищою освітою. Шкільне навчання обов'язкове для дітей 6–15 (на Тасманії до 16) років. Є школи першого (залежно від штату, 1–6-ті або 1–7-мі класи) і другого ступеня (7–12-ті або 8–12-ті класи). У школах другого ступеня навчаються понад 72 % дітей відповідного віку. Державні школи налічують 6961 од., 2634 школи – приватні, здебільшого католицькі. Більше 50 % випускників шкіл другого ступеня продовжують навчання. Вельми розгалуженою є система професійної освіти, в основному державної, що складається з понад 250 установ. Професійне навчання щорічно проходять понад 1,7 млн осіб (13 % працездатного населення).

Перші університети в Австралії були створені ще в другій половині XIX століття. Найвідомішими з них є Сіднейський (заснований у 1850 році), Мельбурнський (1853), Аделаїдський (1874), Тасманійський (1890) у Хобарті, Квінслендський (1909) у Брісбені і Західно-Австралійський (1911) у Перті. В 1946 році був заснований Австралійський національний університет у Канберрі. Крім класичних університетів, слід зазначити і більш спеціалізовані Сіднейський технологічний університет і Технологічний університет штату Вікторія. З 42 університетів 38 певною мірою фінансуються державою. Система вищої освіти поєднує платність з державною підтримкою у вигляді стипендій або надання студентських кредитів. Є тільки один повністю приватний університет, а також кілька інших приватних інститутів, що надають вищу освіту. Для здобуття вищої освіти, крім університетів, є спеціальні навчальні заклади (всього їх 92) – освітні центри, технічні та спеціальні коледжі. Приділяється велика увага залученню іноземних студентів. В Австралії навчається понад 280 тис. іноземних студентів більш ніж з 80 країн.

Мистецтво в Австралії підтримується завдяки державним субсидіям і філантропічній діяльності. В 1968 році була створена Австралійська рада, яка розподіляє гранти художнім організаціям і діячам мистецтва. Особливу допомогу надають фінансуванню мистецтва аборигенів. Багато великих корпорацій виступають у ролі спонсорів різних певних художніх організацій і мистецьких заходів.

У країні регулярно проводяться мистецькі фестивалі. Найважливішим з них вважається Аделаїдський, започаткований у 1960 році. Цей фестиваль охоплює всі види мистецтва. У ньому беруть участь понад 7000 митців з Австралії і з усього світу, не лише професіонали, але й аматори. В його межах проводиться також Тиждень письменників Аделаїди. Щорічно в січні проводиться фестиваль мистецтв у Сіднеї, а в лютому – в Перті. Відомими також є фестиваль кантрі-музики в Тамуерті і фестиваль поп-музики «Мумба» в Мельбурні.

4.6 Література Австралії

4.6.1 Поезія Австралії

Перші поети Австралії належали до романтичної течії і перебували під сильним впливом англійської літератури. Одним з перших взірців австралійської поезії є патріотична поема Вільяма Чарльза Вентворта (1790–1872) «Австралазія», написана в 1823 році.

Серед перших поетів, які народились в Австралії, слід зазначити Адама Ліндсея Гордона (1833–1870) і Генрі Кендалла (1839–1882), які писали балади про сільське життя в Австралії [9, р. 120–122].

Наприкінці XIX століття формується перша поетична школа баладистів, провідними представниками якої були Ендрю Бартон Патерсон, на прізвисько «Банджо» (1864–1941), і Генрі Лоусон (1867–1922). Патерсон є автором відомої балади «Танцююча Матильда», яка є неформальним гімном Австралії. Лоусон, крім низки пісень, пронизаних революційним духом, є автором оповідань про простих австралійців, серед яких найвідомішими є «Діти бушу» та «Поки закипить казанок».

Серед поетів початку XX століття відомою є Мері Гілмор (1865–1962), яка першою звернулася у своїй творчості до образів міфів аборигенів Австралії. В роки Другої світової війни великої популярності набув її вірш «Вороги не зберуть наш врожай!» Широковідомими поетами були також Крістофер Бреннан і Бернард О'Дауд [9, р. 206–207].

У збірниках Джона Шоу Нілсона (1872–1942) «Баладні і ліричні вірші» (1923), «Збірка віршів» (1934) простежується зв'язок з баладною традицією, але поетові були властиві лірична споглядальність і релігійне почуття.

Перша світова війна також знайшла відображення в австралійській літературі. Поет Фернлі Моріс у збірці «Пильні» (1920) виступив із засудженням війни.

Період між двома світовими війнами позначився поширенням модерністських течій в австралійській літературі.

Кеннет Слессор (1901–1971) звернувся до популярної в австралійській літературі теми подорожей і відкриттів в історико-філософському ключі. Його найвідоміша поема – «П'ять дзвонів» (1939).

У 1938 році поет Р. Інгамелс заснував «Джиндіуоробак клуб», об'єднавши поетів, які прагнули розвивати національну літературу шляхом освоєння усної поезії аборигенів.

У 40-х роках поети-авангардисти на чолі з М. Харрісом об'єдналися в гурток «Розгнівані пінгвіни» і видавали журнал під цією назвою. Доротія Маккеллар (1883–1968) випустила багато збірок віршів, але найбільшу популярність їй принесла поема «Моя країна» (1945), яку визнають перлиною австралійської поезії.

Найбільш значними поетами другої половини ХХ століття стали Джеймс Маколі (1917–1976), Гвен Харвуд (1920–1995), Уджеру Нунакал (1920–1993), який писав під псевдонімом Кет Уокер.

Останніми роками Лес Маррі (1938–2019) став, мабуть, найвідомішим із сучасних поетів Австралії. Він удостоєний багатьох літературних нагород, включаючи престижну міжнародну премію Т. С. Еліота 1997 року. Маррі опублікував понад 30 книг. Найбільш відомі його твори – «Батрацькі поеми» (1996), роман у віршах «Фреді Нептун» (1998), поема «Абсолютно звичайна райдуга» (2000).

4.6.2 Проза Австралії

Перші прозові твори в австралійській літературі з'являються на рубежі ХVІІІ–ХІХ століть. Найбільш поширені в цей час літературні жанри: ода, пастораль, елегія, памфлет, мемуари, шляхові записки, сімейно-побутовий і пригодницький роман. Серед перших романів слід зазначити твір Х. Сейвері «Квінтус Сервінтон» (1830–1831), роман А. Харріса «Поселенці і каторжани» (1847). У ХІХ столітті було опубліковано близько 300 творів белетристики, в основному це були романи пригодницької тематики. Серед романів ХІХ століття варто назвати твір Маркуса Кларка «Довічно засуджений» (1872), в якому зображено жорстоку, але правдиву історію життя в каторжному поселенні на Тасманії, та роман «Збройне пограбування» Рольфа Болдрвуда, який описує історію злочинців-втікачів в австралійській глибинці [9, р. 100].

На рубежі століть розвивають і поглиблюють демократичні національні літературні традиції Г. Лоусон і Т. Коллінз, які показали суворе життя народу.

Панораму австралійського життя подано Т. Коллінзом у реалістичному романі – подорожньому щоденнику «Таке життя» (1903).

Кетрін Сьюзан Прічард і В. Палмер стали зачинателями соціального роману. Основна тема Прічард («Погонич волів», 1926) і Палмера («Аванпост», 1924; «Переправа», 1930) – доля австралійського народу. Роман Кетрін Прічард «Кунарда» (1929) – чудовий твір про стосунки аборигенки з білим чоловіком [9, р. 143].

У зв'язку з економічною кризою 30-х років постає тема міста з його гострими соціальними конфліктами: романи «Семеро бідних чоловіків Сіднея» (К. Стід, 1934), «Тайбурон» (К. Теннант, 1935) «Вбивство в Сіднеї» (1937) Л. Манна та ін.

Провідним автором австралійської літератури стає Патрік Вайт, автор романів «Щаслива долина» (1939), «Живі і мертві» (1941). Дослідники вважають Вайта найбільш визначним австралійським романістом ХХ століття.

Після Другої світової війни починається новий етап у розвитку австралійської літератури. Популярними стають романи, що розповідають про долю австралійської нації. Серед них визначною є трилогія Прічард: «Дев'яності роки» (1946), «Золоті милі» (1948), «Крилате насіння» (1950).

Популярним романістом стає уродженець Австралії Джеймс Олдрідж (1918–2015). Найвідоміші його романи – «Справа честі» (1942), «Морський орел» (1944), «Дипломат» (1949), «Гори і зброя» (1974). З середини 1960-х років Олдрідж писав переважно для дітей і юнацтва, найбільш відомою є повість «Останній дюйм».

Ще один уродженець Австралії – Джек Ліндсей (1900–1980), автор історичних романів «Люди сорок восьмого року», «Ганнібал», «Підземний грім», «Поль Сезанн».

Герої, які страждають від індивідуалізму і самотності, які вбачають шляхи розв'язання життєвих конфліктів у втечі від реальної дійсності, – такий світ романів Патріка Вайта «Древо людське» (1955), «Восс» (1957), «Мчаться в колісниці» (1961), «Амулет» (1966), «Око бурі» (1973), «Бахрома листя» (1976) і

«Справа Туайборна» (1979). Вайт був удостоєний Нобелівської премії з літератури 1973 року.

Мартін Бойд (1893–1972) – видатний мемуарист, прозаїк і поет, чий твори – соціальні комедії та серйозні роздуми пацифіста, який зіткнувся з часом війни. Серед його романів – «Картонна корона» (1952), «Складний молодий чоловік» (1955), «Спалах кохання» (1957).

Відомим автором дитячих творів став Алан Маршал (1902–1984). Його найвідоміша книга «Я вмю стрибати через калюжі» (1955) є першою частиною автобіографічної трилогії, куди також входять «Ця трава, що всюди росте» і «В серці моєму».

За останні 30 років з'явилося багато чудових романів австралійських письменників. Томас Кенілі, один з найбільш плідних авторів, здобув популярність завдяки роману «Ковчег Шиндлера» (1982), на основі якого було знято знаменитий голлівудський фільм «Список Шиндлера».

Серед інших успішно екранізованих визначних австралійських романів: «Велика втеча» Пола Брикхілла; «Мері Поппінс» Памели Ліндон Треверс; «Взуття рибалки» Морріса Веста.

Пітер Кері тричі вигравав премію Майлз Франклін («Джек Меггз», 1998; «Оскар і Люсінда», 1989; «Блаженство», 1981). Він двічі отримував букерівську премію за художню літературу за «Оскара і Люсінду» 1988 року та «Справжню історію банди Келлі» 2001 року.

Девід Малуф – лауреат багатьох літературних премій, у тому числі букерівської премії 1994 р. за роман «Згадуючи Вавилон».

Коллін Мак-Каллоу (1937–2015) уславилась романом «Ті, що співають у терні» (1977), що описує побут австралійської глибинки, а також серією історичних романів «Владика Риму». «Ті, що співають у терні» є найпопулярнішим романом в Австралії та одним з найбільш продаваних романів усіх часів (було продано близько 30 млн примірників).

Серед сучасних письменників Австралії одним з найвідоміших є Маркус Зузак (1975 р. н.), автор уславленої «Книжкової злодійки» (2006).

4.6.3 Драматургія Австралії

Перші реалістичні австралійські п'єси з'являються на рубежі XIX і XX століть. «У нашій добірці» (1912) – серія оповідань Стіла Радда про пригоди піонерської фермерської родини, що стали надзвичайно популярними.

В австралійській драматургії визначними є два імені – Луїс Ессон (1879–1943) і Дуглас Стюарт. У п'єсах Стюарта «Корабельна аварія» (1947), «Нед Келлі» (1943) і «Полум'я на снігу» (1941) зображено події історії Австралії. Багато критиків порівнюють «Полум'я на снігу», де описується експедиція Скотта до Південного полюса, з найкращими віршованими драмами. У другій половині XX століття розвивається драма, яка розкриває сучасні проблеми. В традиції Г. Ібсена написана історична драма Х. Портера «Вежа» (1963). Успіх п'єс Рея Лоулера «Літо сімнадцятої ляльки» (1956) і «Селяк на Пікаділлі» (1959) в Лондоні і Австралії сприяв подальшому розвитку австралійської драматургії. П'єса Алана Сеймура «Один день року» (1962) теж вважається шедевром [9, р. 192–195].

Нова хвиля австралійського театру дебютувала в 1970-х роках з творами письменників, серед яких Девід Вільямсон, Барі Оклі і Джек Хібберд. П'єси Вільямсона не сходять зі сцен австралійських театрів. Часто вони порушують соціальні та політичні проблеми: «Компанія ватажка мафії» (1971), «Відсторонений» (1971), «Кафедра» (1975), «Мандрівка на північ» (1979), «Смарагдове місто» (1987), «Діамантові ілюзії» (1993) і «Мертві білі чоловіки» (1995). Патрік Вайт зробив свою літературну кар'єру як романіст і потім став плідним драматургом, найвідоміші його п'єси – «Сезон у Сарсапарильї» (1965), «Ніч на лисій горі» (1965) і «Бакенщик» (1983).

В «Одному дні року» Алан Сеймур вивчав парадоксальний характер вшанування австралійцями Дня АНЗАК з приводу поразки битви при Галліполі.

Скотт Ренкін і Тревор Джеймсон у п'єсі «Нгапартжі» розповідають історію наслідків ядерних випробувань на аборигенах у Західній пустелі під час «холодної війни».

4.7 Мистецтво Австралії

4.7.1 Живопис

До 80-х років XIX століття в австралійському живописі переважав англійський вплив. Перші художники входили до складу дослідницьких експедицій, які висаджувались на австралійських берегах наприкінці XVIII – початку XIX ст. Вони замальовували ландшафт, аборигенів, зразки флори і фауни. Це були англійці С. Паркінсон (1745–1771), який брав участь у першому плаванні Кука, та У. Вестолл (1781–1850), що супроводжував М. Фліндерса. Були художники й серед каторжників, такі як Ш. Уотлінг і Дж. Ейр. Т. Уейнрайт (1794–1847) – один з найкращих портретистів-малювальників колоніального періоду. У перші десятиліття колонізації написано роботи Дж. Льюїна (1770–1819), корисні здебільшого природодослідникам. У 1813 році Р. Рід відкрив першу в Австралії художню школу.

У 1830-ті роки в колонії з'являються художники-професіонали, які писали в традиціях англійського романтичного пейзажу. Дж. Гловер (1767–1849) ідилічно зображував первозданий світ і дітей природи – аборигенів; на акварелях Конрада Мартенса (1801–1878) – краєвиди Сіднея і сіднейської гавані, обрамлені купами дерев на передньому плані. К. Мартенс поєднав достовірність спостереження з романтичним хвилюванням художника. Основоположник австралійської школи пейзажу швейцарець А. Л. Бювело (1814–1888) упроваджував ідеї реалістичного емоційного пейзажу барбізонської школи. Бювело, який відмовився від романтичної «мальовничості», надихали невигадлива простота і спокій сільського ландшафту. Родоначальником побутового жанру був С. Т. Гілл (1818–1880), що відобразив у безлічі малюнків і акварелей сцени Золотої лихоманки, міського життя, побуту аборигенів.

Творцями реалістичної школи мистецтва Австралії стали Том Робертс (1856–1931), який закликав вибирати теми, що мають національне значення, Артур Стрітон (1867–1943) та Фредерік Мак-Каббін (1885–1917). «Гейдельберзька школа» (1885–1900) – найважливіше явище художнього розвитку XIX століття. Свою назву вона дістала на честь міста, в околицях

якого працювали Том Робертс, Фредерік Мак-Каббін, Артур Стрітон і Чарльз Кондер (1868–1909). Зазнавши впливу європейського мистецтва 1880-х років, художники «Гейдельберзької школи» сприяли проникненню живопису на відкритому повітрі до Австралії. Стрітон зі своєю майстерною передачею кольору і світла був прикладом для багатьох поколінь австралійських ландшафтних живописців. Нескінченне спекотне літо і гарячі вітри відчуваються в одній з найвідоміших картин Стрітона «Прозора міць пурпурного півдня».

Значні досягнення імпресіонізму в австралійській пейзаж наприкінці XIX століття привніс Ч. Кондер. Неповторним ліризмом наповнена його робота «Відплиття корабля “Орієнт”». Особливо майстерно відтворюють художники цієї школи побут і драми бушу (Робертс, «Пограбування диліжанса» і «Золоте руно»; Мак-Каббін, «Заблукала дитина»). Трудові будні знедоленої людини стають темами жанрових картин художників цієї школи. Сучасники і послідовники прославлених майстрів утворили велику реалістичну пейзажну школу. Наслідуючи приклад «гейдельбергерців», Г. Хейзен (1877–1968) пише пейзажі бушу з масивними, химерно викривленими евкаліптами і суворими обрисами древніх гір. Імпресіонізм і постімпресіонізм вплинули на творчість Е. Філіпса Фокса (1865–1915) і Р. Банні (1864–1947), найбільш відомого великими декоративними полотнами.

На початку XX століття розвивалися тенденції академізму (Джордж У. Ламберт, 1873–1930), а також салонності і декадентства (Н. Ліндсей, 1879–1969). Дж. Ламберт був першим австралійцем, обраним до Королівської Академії. Ламберт вплинув на розвиток національних художніх шкіл і зробив видатний внесок в австралійське портретне мистецтво.

Прихильники «нового мистецтва» С. Лонг (1878–1955) і Н. Ліндсей намагалися перенести на австралійський ґрунт образи античної міфології.

З 1930-х років мистецтво Австралії вступає в новий етап: поширюються впливи кубізму (Р. Файзелл), сюрреалізму (Джеймс Глісон), абстракціонізму. Риси сюрреалістичної фантастики притаманні живопису Сіднея Нолана (1917–1992).

Він розробив спеціальний метод зображення австралійської міфології.

У 1940-х роках виникає нове мистецтво аборигенів, що відображає зростання їхньої самосвідомості і привертає увагу чуйним, любовним сприйняттям австралійської природи. Світову популярність завоювали акварелісти-аборигени «Хермансберзької школи». Хермансберг – місія в Центральній Австралії, де у 30-ті роки вперше взяв у руки пензель Альберт Наматжира (1902–1959). Художник-абориген оспівує свій рідний край. У сотнях акварелей Альберта Наматжири – зображення ландшафтів центральної Австралії: величні гори, сині, червоні, фіолетові, стрункі евкаліпти з примарно-білими стовбурами, суха трава, блакитно-білясте, опалове небо. Однак нове мистецтво аборигенів розвивається в нелегких умовах – глава школи Альберт Наматжира був доведений цькуванням до загибелі.

Напередодні і в ще більшому ступені після Другої світової війни посилюється вплив різних шкіл модерністського живопису. З сюрреалізмом пов'язана творчість Дж. Глісона, з абстракціонізмом – Е. Вільсона, Л. Френча. Умовно-алегоричні картини, що втілюють «міфи» австралійської історії, створюють «експресивні реалісти», які живуть в Англії: Сідней Нолан і Артур Бойд (1920–1999). Бойд став піонером неоекспресіонізму в ландшафтному живописі. Основоположником сучасного австралійського регіонального живопису називають Рассела Драйсдейла (1912–1981). Драйсдейл з виразним лаконізмом передає дух життя маленького глухого містечка, малює фермерів, змучених боротьбою з посухою, гуртівників, мисливців на кроликів. Його художній інтерпретації притаманні гіркота, ліризм і разом з тим підкреслення ексцентричного.

Видатний майстер реалістичного портрета – Вільям Добелл (1899–1970). Серед його робіт, позначених глибоким проникненням у сутність людського характеру, – портрети відомих австралійських письменників – Мері Гілмор, Брайана Пентона. Манері Добелла притаманне гротескне загострення образу. Динамізм відрізняє його пейзажі австралійського узбережжя. Трагічністю пронизані виразні графічні роботи Е. Дьюрека, що зображують аборигенів.

Л. Рис, який у ранній період творчості виявляв особливий інтерес до пам'ятників архітектури, у 60-ті роки створює низку панорамних пейзажів австралійських міст.

Серед молодших художників можна також зазначити видатних художників-портретистів Айвора Хіла і Вільяма Дарджі, а також майстриню натюрмортів Маргарет Престон.

4.7.2 Скульптура

Серед монументальних скульптур, установлених на площах і в парках Австралії, переважають роботи майстрів, які тимчасово приїжджали в країну. Т. Вулнеф – автор пам'ятника капітану Куку в сіднейському Гайд-парку, Ч. Саммерс – мандрівникам Берку і Віллсу в Мельбурні. А. Сімонетті створив пам'ятник першому губернатору Нового Південного Уельсу, А. Філіпу, в Сіднейському ботанічному саду. Французький скульптор Л. Анрі, учасник Паризької комуни, який втік до Австралії, викладав у Сіднейському технічному коледжі. В архітектурний рельєф він ввів мотиви австралійської флори і фауни. Скульптура на початку ХХ століття набула меншого розвитку, ніж живопис. Австралійські скульптори кінця ХІХ – початку ХХ століть здобували освіту в Англії і Франції. Б. Мак-Кеннану (1863–1931) належить меморіальна група Шекспіра в Сіднеї, Дж. Ламберту – пам'ятник Генрі Лоусону в сіднейському парку Домейн.

Бертрам Мак-Кеннан був першим видатним австралійським скульптором. Його твори мають чарівність епохи короля Едуарда. Ряд бюстів відомих австралійців і маорійських вождів створив Н. Іллінгворт (1862–1926). Ч. Гілберт (1869–1925) – автор меморіалу мореплавців Басса і Фліндерса в соборі Св. Павла в Мельбурні і монументальної фігури австралійського солдата в Брокен-Хіллі.

Найближчою до ментальності Австралії за своїм духом була творчість Д. Річардсона (1853–1932): «Піонер», «Міраж», «Відкриття золота». Розвиток австралійської скульптури у 20–30-ті роки ХХ століття пов'язаний з ім'ям Р. Хоффа (1894–1937), директора Школи скульптури, яка відкрилася в 1924 році при Сіднейському технічному коледжі. Хофф, який наслідував принципи мистецтва Античності і Ренесансу, вважав,

що скульптура має бути тісно пов'язана з архітектурою. У найбільш значних його творах – фігурах і бронзових меморіалах у сіднейському Гайд-парку – відбився досвід учасника Першої світової війни. Продовжили діяльність Хоффа Ліндон Дадсуелл, а також Д. Мейо. Роберт Кліппел прославився як майстер сучасної скульптури з поєднанням металевих конструкцій. Меррік Бойд (1889–1959) ефектно використав зображення австралійських тварин і рослин у керамічних виробках.

4.7.3 Архітектура

Бурхливе будівництво в Сіднеї та Мельбурні розгорнулося з першої чверті XIX століття. Забудова міст велася безладно, підкоряючись інтересам новоявлених багатіїв. Ситуація змінилася в 1829 році після приписів губернатора Дарлінга, коли планування міст уніфікували, а в його основу було покладено прямокутну сітку вулиць.

Видатний архітектор Френсіс Грінвей (1777–1837) прибув у колонію каторжником, але був відпущений на волю, як тільки побудував перший будинок – маяк на мисі Південний. Роботи Грінвея – казарми в Гайд-парку в Сіднеї, церкви Св. Матвія у Віндзорі і Св. Якова в Сіднеї – відрізняються раціональністю рішень і відповідністю компонентів. Слід зазначити, що каторжник Ф. Грінвей під час правління губернатора Лаклана Маккуорі був головним архітектором колонії.

До кінця 30-х років XIX століття з'явилися будівлі в англійському стилі Регентства, такі як особняк Елізабет-Бей-Хаус у Сіднеї, побудований архітектором Дж. Верджі (1782–1861). Місцевими умовами були підказані деякі особливості житлового будинку в «колоніальному» стилі, який здобув значне поширення у XIX столітті. З усіх боків його оперізувала веранда зі стовпами, пофарбованими в білий колір, яким іноді надавався вигляд доричних колон.

Зі зростанням міст і подорожчанням землі виник стиль «терас-хаус» як вигідне вкладення капіталу. Він являв собою ряд однотипних триповерхових секцій, кожна з окремим входом, з верандами на перших двох поверхах. Секції об'єднувалися під

одним дахом або піднімалися уступами вздовж вулиць Сіднея, Хобарта і інших міст.

Золота лихоманка 50-х років XIX століття стала рубежем, який відокремив ранній, колоніальний період розвитку австралійської архітектури від вікторіанського, що тривав до початку XX століття. Відкриття золота, збільшення імміграції, розвиток промисловості викликали бурхливе зростання міст. У центральних кварталах з'являються великі будівлі в стилі вікторіанської архітектури. У містах у 50–60-ті роки панували два стилі: «готичне відродження» – для церков і навчальних закладів та неокласичний – для громадських будівель: урядових установ, муніципалітетів, судів, банків. Головними поборниками відродження готичного стилю в Австралії були Вільям Уорделл (1823–1899) і Едмунд Блекет (1817–1883). У дусі готики збудовані церква Св. Іоанна в Кемдені М. Льюїсом (1796–1879), будівля Сіднейського університету – Е. Блекетом, собор Св. Патріка в Мельбурні – В. Уорделлом, у неокласичному – Публічна бібліотека Мельбурна – Дж. Рідом (1824–1870), будівля Парламенту Вікторії. В цілому архітектура вікторіанського періоду була досить помпезною як свідчення багатства і процвітання. Масивні кам'яні стіни, висічені з каменю колони античних ордерів, вежі і куполи, ліпні прикраси – всі ці різноманітні елементи еkleктично з'єднувалися в ошатних будинках, прозваних «весільними пирогами». Однак є своєрідна краса у збережених житлових будинках з витонченими чавунними ґратами балконів, з мереживними аркадами і колонами, у візерунки яких крім суто декоративних елементів вплетені і місцеві емблеми – листя папороті, зображення птахів, масок, зброї аборигенів.

У 80-ті роки зі зміцненням позицій і ділової могутності підприємництва збільшилася кількість багатоповерхових будинків банків, страхових компаній, гранд-готелів. Для більшості великих міст стала характерною прямокутна сітка вулиць у дусі англійської неокласики і неоготики, правда, менш виражена в Сіднеї, а також відсутність виділеного центру, паркові передмістя з одноквартирними будинками. Найтипівішим для сільської Австралії залишався дешевий одноповерховий будинок, обшитий дошками, покритий бляхою.

У Квінсленді він ставився на палях, а веранда використовувалася як житлове приміщення.

До Австралії з деяким запізненням докочувалися хвилі європейських архітектурних віянь. Серед міських будівель кінця XIX і перших років XX століття можна знайти наслідування італійського Ренесансу – будинки з аркадами, лоджіями і квадратними сторожовими вежами, трапляються і будинки з червоної цегли в стилі королеви Анни, з гостроверхими дахами, шпилями, багатокутними еркерами. До 1905 року з'являються ознаки модерністського «нового мистецтва» – форма будівлі спрощується, її прикрашають візерунки з хвилястих ліній. У 1912 році в Сіднеї і Мельбурні були споруджені перші хмарочоси. Однак було заборонено зводити будівлі понад 150 футів (45 м), що перешкоджало розвитку хмарочосів в американському стилі. Прогрес будівельної техніки – використання армованого бетону, сталевих конструкцій та скла – привів до відмови від стилізаторства та утвердження принципів функціональності, гармонійної єдності будівлі та навколишньої природи.

В основному архітектура Австралії наслідувала течії в англійському зодчестві, але поступово в ній визначилася міцна традиція місцевого варіанта англійського «колоніального стилю»: житлові будинки з товстими стінами з червоної цегли і невеликими вікнами і верандами, що примикають до однієї або декількох стін. У XX столітті, а особливо після Другої світової війни, розвивається будівництво малоповерхових будинків зі світлими оштукатуреними стінами, що нагадують споруди в країнах Середземномор'я. Тоді ж стало популярним поняття «австралійської мрії», коли сім'ї прагнули володіти своїми будинками із земельними ділянками.

У 1913–1927 роках будувалася нова столиця Австралії – місто-сад Канберра. У конкурсі, оголошеному в 1912 році, на найкращий проект забудови нової столиці переміг американець Волтер Берлі Гріффін (1876–1937), представник чиказької архітектурної школи і учень знаменитого Ф. Л. Райта. На відміну від традиційного планування австралійських міст, він запропонував радіальну мережу з чітко виділеним центром, в якому зосереджені урядові установи. У створенні простих, з

плоскими дахами котеджів, побудованих Гріффіном у Канберрі, вперше використані інноваційні запатентовані методи для бетонного будівництва. Після цього Гріффін залишився жити в Австралії, де мав значний вплив [10, р. 160–162].

Для сучасних австралійських міст – столиць штатів і великих промислових центрів – характерні багатоповерхові будівлі в ділових, портових, адміністративних кварталах і розтягнуті на багато кілометрів житлові передмістя, забудовані одноповерховими (рідше двоповерховими) будинками індивідуального користування. Строгий функціоналізм був переважним напрямом у цивільній архітектурі, головним чином, з економічних міркувань.

Серед споруд післявоєнного часу виділяються роботи Р. Граундса, Г. Зайдлера і Й. Утзона. Рой Граундс (1905–1981) був главою «геометричного» напрямку – невеликої мельбурнської школи, яка створила ряд будівель у формі геометричних фігур – кіл, трикутників, квадратів. За проектом Граундса в 1959 році в Канберрі було споруджено будинок Австралійської Академії наук – занурений у землю купол з аркадами, йому ж належить проект Мельбурнського центру мистецтв. Ця споруда у вигляді масивної прямокутної призми з трьома внутрішніми двориками була завершена у 70-ті роки.

Хмарочоси нового типу з'явилися в Сіднеї і Мельбурні. Це були будівлі компанії «Імперіал Кемікал Індастріз» (архітектори Бейтс, Старт і Маккатчен) і «Юнілівер» (архітектори Стефенсон і Тернер). Тепер хмарочоси є надбанням будь-якого більш-менш великого міста, в них зазвичай містяться банки або страхові компанії. У 1967 році до хмарочосів Сіднея приєдналася 50-поверхова циліндрична вежа на Площі Австралії, побудована одним з найбільш видатних представників сучасної австралійської архітектури – австрійцем Гаррі Зайдлером (1923–2006), що оселився 1948 року в Сіднеї. Надзвичайно своєрідною є архітектура Сіднейського оперного театру, збудованого в 1959–1972 роках. Автор проекту, що зазнав деяких змін у ході будівництва, – датчанин Йорн Утзон (1918–2008). Будівля розташована на скелястому мисі Беннелонга, у самого моря. Завдяки унікальній формі даху – трьох груп мушлеподібних бетонних склепінь, покритих глазурованими керамічними

плитками (найвище з них сягає 60 м над рівнем моря), і фасадним стінам зі скла, зверненим до гавані, будівля нагадує чи то вітрила, надуті вітром, чи то гігантські раковини. Це – театральний комплекс, в якому є концертний зал і приміщення для драматичного театру. Будівля оперного театру в Сідней досі породжує суперечки і розцінюється як радикальний відхід від традиційного стилю.

У ХХІ столітті багато австралійських архітекторів прийняли авангардистський підхід до дизайну, що дозволило створити посправжньому унікальні будівлі, що відображають культуру і цінності Австралії.

4.7.4 Музика

З кінця XVIII століття, у зв'язку з колонізацією Австралії англійцями, поширюється європейська музика, спочатку – англійська народна. У 1840-х роках Вінсент Воллес, Айзек Натан та інші імпресаріо організовували гастролі знаменитих заморських співаків і музикантів в Австралії і субсидували ораторії, опери і камерну музику. З 30-х років XIX століття в Сідней організовуються концерти інструментальної та вокальної музики, в 1833 році створюється Сіднейське філармонійне товариство. У 1843 році тут відбувся перший спектакль італійської опери, в 1847 році – австралійської опери («Дон Іоанн Австрійський» А. Натана). У 1844 році засновано Австралійське філармонійне товариство, а потім філармонійні та хорові товариства були створені в усіх великих містах Австралії. У 1883 році в Аделаїді заснований музичний коледж, у 1906 році в Мельбурні – симфонічний оркестр, який поряд із сіднейським є одним з найкращих оркестрів країни. На рубежі XIX і XX століть Неллі Мелба здобула світову популярність як оперна співачка. Серед видатних музичних діячів Австралії XX століття – композитори Альфред Хілл, багато творів якого, в тому числі опера «Тапу» (1908), засновані на фольклорі маорі; Джон Антілл, автор балету «Корроборі» (1946), в основу якого покладено релігійно-обрядові танці аборигенів; композитори і піаністи Персі Грейнджер і Артур Бенджамін. Річард Бонінг здобув

міжнародну славу як музикознавець і диригент. Річард Міл переробив роман Патріка Вайта «Восс» в оперу (1986).

Австралія має значні досягнення у сфері популярної музики. Серед найяскравіших зірок раннього австралійського рок-н-ролу був Джонні О'Кіф, який організував групу в 1956 році; його Wild One був першим австралійським хітом рок-н-ролу, який досяг національних чартів. У той час як американський і британський контент домінував в ефірі і в продажі пластинок у 1960-х роках, почали з'являтися місцеві успіхи – зокрема The Easybeats і фолк-поп-група The Seekers мали значний успіх на місцевому та міжнародному рівнях. Групи Vee Gees і AC/DC створили свої перші хіти в Австралії перед тим, як домогтися міжнародного успіху. Поява андеграундного руху 1961 року в мейнстрімі на початку 1970-х назавжди змінило австралійську музику. Skyhooks були далеко не першими, хто написав пісні про Австралію, але вони були першими, хто на цьому заробив гарні гроші. Два найбільш продаваних австралійських альбоми, випущених на той час, зробили австралійську музику популярною. Протягом декількох років новизна пройшла, і стало звичайною справою чути суто австралійські тексти і звуки пліч-о-пліч з імпортованими. У 1970-х, 1980-х і 1990-х роках австралійські виконавці продовжували процвітати на місцевій та міжнародній музичних сценах, наприклад Cold Chisel, INXS, Men at Work і Кайлі Міноуг, Наталі Імбрілья, Savage Garden і Silverchair. На початку XXI століття такі групи, як Jet, Wolfmother, Eskimo Joe, Grinspoon, The Vines, The Living End, Pendulum, Delta Goodrem і інші мали успіх на міжнародному рівні. У середині країни Джон Фарнхем залишається одним з найвідоміших виконавців в Австралії, його кар'єра налічує більше 40 років. Співак і автор пісень Пол Келлі, чий музичний стиль поєднує фолк, рок і кантрі, – найвідоміший поет-лауреат австралійської музики. Радіостанція Triple J протягом 1990-х збільшила значущість і доступність вітчизняних талантів для слухачів по всій країні. З середини 1990-х років з'явилася низка успішних альтернативних австралійських груп. Серед артистів, які досягли як андеграундного, так і комерційного успіху, – You Am I, Grinspoon, Powderfinger і Jet.

4.7.5 Кінематограф Австралії

Кінематограф Австралії наприкінці XIX – початку XX століття займав одне з провідних місць у світі. Виробництво фільмів в Австралії почалося в 1900 році, коли Дж. Перрі зняв перший ігровий фільм «Ранні християнські мученики». Перший у світі повнометражний художній фільм «Келлі і його молодці» був створений в Австралії 1905 року. У 1906–1914 роках вийшло 90 фільмів. У роки Першої світової війни ставилися фільми на сюжети про війну, легкі комедії. Однак у 1920-ті роки австралійське кіно не витримало конкуренції з Голлівудом. У ці роки випускалося всього 7-8 фільмів на рік, а під час Другої світової війни – до 3-4 фільмів. Серед найбільш значних австралійських фільмів цього періоду: «Сентиментальний хлопець» (1919), «Австралія кличе» (1923), «Лісові бродяги» (1925) режисера Р. Лонгфорда. Перший звуковий фільм «Зі світу тіней» А. Р. Харвуда з'явився в 1930 році. Серед фільмів воєнного часу виділялися ігрові фільми режисера Ч. Чауелла, сюжети яких були пов'язані з життям країни. У 1955 році Ч. Чауелл зняв перший кольоровий фільм «Джедда» про проблеми аборигенів. Висока майстерність відрізняла роботи С. Холмса («Три в одному», 1957). Однак до кінця 1960-х років скорочення кіновиробництва тривало. У 1970–80-ті роки у зв'язку з державною підтримкою і створенням Австралійської кінематографічної комісії почався підйом кіномистецтва. Австралійська кінематографія знову піднялася на міжнародний рівень завдяки талановитим режисерам і акторам. Серед видатних австралійських режисерів слід зазначити Джиліан Армстронг – «Моя блискуча кар'єра» (1979), «Зоряний удар» (1982) і «Маленькі жінки» (1994); Пітера Вейра – «Пікнік на прямовисній скелі» (1975), «Галліполі» (1981), «Рік небезпечного життя» (1983), «Товариство мертвих поетів» (1989) і «Шоу Трумана» (1998); Брюса Бересфорда – «Правопорушник Морант» (1980) і «Міс Дезі за кермом» (1989).

Серед найвідоміших австралійських фільмів виділяються «Данді на прізвисько Крокодил» (режисер П. Фейман, 1986), що обійшов екрани всього світу і зібрав 175 млн доларів на початок 1999 року; «Малюк» (1995), який здобув премію австралійської

Академії за спецефекти, і «Блиск» (1996), який також отримав премію Академії за гру актора Джеффри Раша. Створений Австралією спільно з Новою Зеландією і Францією фільм «Піаніно» (1993, режисер Джейн Кемптон, три премії «Оскар», Гран-прі Міжнародного кінофестивалю в Канні та ін.) ФІПРЕССІ визнала одним з видатних кіношедеврів десятиліття. Сучасні зірки австралійського кіноекрана – це Еррол Флінн, Пітер Фінч, Мел Гібсон, Джуді Девіс, Хью Джекман, Рассел Кроу, Кріс Хемсворт і Ніколь Кідман.

4.8 Культура аборигенів

Культура австралійських аборигенів заслужено і загально визнано вважається найдавнішою людською культурою у світі, яка налічує своє існування вже більше 50 000 років і представлена в церемоніальних танцях, музиці, наскельних малюнках і зображеннях аборигенів у різних частинах Австралії, а також у традиціях, зброї, легендах і віруваннях аборигенів Австралії.

Гра на диджериду – стародавнє мистецтво аборигенів Австралії. Це дуже складний музичний інструмент і мало білих людей, які вміють грати на диджериду, особливо так добре, як і аборигени. Австралійські аборигени споконвіку вміли виготовляти музичні інструменти. Найвідоміший з них – диджериду – це труба довжиною від одного до двох метрів із сука або стовбура евкаліпта, проїдених термітами по центру. Дуже важко навчитися на ній грати: для цього потрібно дуже багато практики і мати міцні легені. Під час гри на диджериду часто виконавець урізноманітнює гру гортанними звуками або мовою для додаткового ефекту і ритму, а також наслідує звуки тварин і птахів, таким як кукабара (австралійський пересмішник), собака дінго, таким чином одночасно створюючи паралельно кілька різних звуків з однієї труби. Крім труби диджериду, австралійські аборигени також використовували спеціальні музичні палички з дзвінкої деревини та бумеранги для створення звуків і музики, особливо під час ритуальних церемоній і танців під час «корроборі», тобто міжплемінних зустрічей [1, р. 115].

Аборигени часто у своїх танцях імітують різних корінних тварин Австралії, зокрема кенгуру, валабі, ему, змії, наслідуючи їхню ходу і рухи, а також зображують сцени зі свого традиційного життя, такі як полювання на різних тварин, пошук потрібних рослин, страхітливі танці для незнайомців. Багато танців подібні один до одного і супроводжуються грою на диджериду і ударних палицях. Деякі танці використовуються аборигенами тільки з конкретною метою чи в певну пору року, є ритуальні танці, які можна танцювати тільки певним людям і заборонено показувати іншим, навіть аборигенам з інших племен.

Наскельний живопис австралійських аборигенів, а також петрогліфи та інші малюнки аборигенів в Австралії вважаються найдавнішими видами людського живопису і одними з найдавніших ознак людської цивілізації на нашій планеті. По всій Австралії налічується близько 50 000 місць, де виявлені сліди наскельного живопису аборигенів (малюнки на каменях або петрогліфи, вибиті в камені, або відбитки долонь і пальців, зроблені за допомогою охри – висохлої розтертої глини з пісковіку). Однак з метою уникнення вандалізму велика частина цих місць тримається в секреті і недоступна для відвідування нефахівцями.

4.9 Спорт

Спорт – важлива частина життя Австралії, яка бере свій початок з раннього колоніального періоду. Крикет – національний літній вид спорту. Дуже популярним є також баскетбол. В Австралії існує кілька професійних спортивних ліг з австралійського та звичайного футболу, регбі-15 і регбі-13, крикету, баскетболу серед чоловіків і жінок тощо. Основні професійні спортивні ліги в Австралії схожі на великі професійні спортивні ліги в США і Канаді тим, що вони не практикують підвищення та вибування на відміну від спортивних ліг у Європі та Південній Америці. Австралія може похвалитися сьома колишніми гравцями сквошу номер один у світі, а також історією успіху в Іграх Співдружності.

Австралія як держава брала участь у багатьох міжнародних змаганнях, включаючи Олімпійські і Паралімпійські ігри. Країна

також двічі приймала літні Олімпійські ігри в Мельбурні (1956) і Сіднеї (2000), а також п'ять разів – Ігри Співдружності. Австралія є однією з п'яти країн, які зіграли у кубках світу з крикету, футболу і регбі, разом з Англією, Новою Зеландією, ПАР та Ірландією.

Місто Мельбурн славиться своїми головними спортивними подіями і називається «спортивною столицею світу», а один із його стадіонів, «Мельбурнський крикет-майданчик», вважається батьківщиною правил австралійського футболу. Саме в Мельбурні проводиться Australian Open – один із чотирьох тенісних турнірів «Великого шолому», який є дуже популярним в усьому світі.

Розвинені в Австралії також автомобільні гонки, парусний та кінний спорт.

4.10 Традиції, звичаї та свята Австралії

Сучасна австралійська нація, яка майже повністю складається з нащадків європейських іммігрантів, справді унікальна. Увібравши в себе риси, властиві різним народам, вона наділила своїх представників особливим світосприйняттям: сьгоднішні жителі Австралії не мають нічого спільного зі своїми предками з Європи, що заселили материк у колоніальну епоху. Вони немов взяли від них усе найкраще і з часом виробили своєрідний менталітет, який дозволив побудувати комфортне середовище для проживання у відриві від решти світу. Довгий шлях до набуття власної нації дав австралійцям право пишатися своєю країною та культурою. Саме патріотизм виділяє жителів Австралії серед інших, так само як і інші штрихи портрета типового австралійця. Так, в Австралії кожен – індивідуаліст. Цінність особистого простору проявляється у багатьох аспектах життя: від гастрономічних уподобань до організації дозвілля і більш серйозних питань. Австралійці нечасто переймаються тим, як ставиться оточення до їхнього зовнішнього вигляду, манер поводитися, поглядів на життя, та й самі вони ніколи не стануть вчити життя інших людей. Будучи яскраво вираженими індивідуалістами, вони дуже доброзичливі, відкриті і з легкістю заводять знайомства. Жителі Австралії славляться доброзичливим і

ліберальним ставленням до іноземців, що дозволяє туристам відчувати себе в країні досить розкуто. Прагнення не завдавати іншим незручностей виростає з трепетного ставлення австралійців до зручності, особливо в побутовій сфері. Вибираючи між красою і комфортом, вони найімовірніше віддадуть перевагу останньому. На вулицях австралійських міст нерідко можна зустріти людей у строгих костюмах і з кедами на ногах: комфорт при русі для них набагато важливіший, ніж сполучуваність стилів. Це демонструє й іншу особливість жителів Австралії – їхнє чудове почуття гумору. Австралійці люблять жартувати і роблять це із задоволенням. Типовий представник австралійської нації ніколи не упустить можливості вставити дотеп у розмову на нейтральну тему або доброзичливо пожартувати над собою або співрозмовником. При цьому австралійці не прагнуть висміяти інших: в австралійській культурі гостроти і жарти – один з атрибутів неформального спілкування. Жителям Австралії властиве критичне ставлення до авторитетів: вони вільно критикують уряд і його дії, не відчуваючи поваги до можновладців тільки з міркувань ієрархії. Австралійському суспільству не притаманний поділ на класи за рівнем добробуту і соціальним статусом, у ньому однакового ставлення заслуговують як заможні громадяни, так і працівники сфери обслуговування. Австралійці як ніхто вміють адекватно себе оцінювати. Не вважаючи себе гіршими або кращими за інших, вони шанобливо і доброзичливо ставляться і до оточення. Вискочку в Австралії завжди поставлять на місце, подібна поведінка тут не схвалюється. Австралійська нація – одна з найбільш мобільних. Життя на одному і тому самому місці навіває нудьгу на її представників, що змушує їх багато подорожувати по країні і світу і не залишає часу на роздуми при вирішенні питання про переїзд в інше місто або штат за умови кращих умов для проживання. Австралійці постійні в одному – дбайливому ставленні до природи, яке вони прищеплюють кожному наступному поколінню. Жителі Австралії відчувають гордість за те, що велика частина природних багатств континенту є сьогодні в майже первозданному вигляді. Турбота про екологію широко підтримується австралійським законодавством. Так, Австралія – одна з перших країн, де було прийнято закон про

захист тварин. Дружелюбність, відкритість і демократичність австралійців особливо добре проявляються у сфері особистих взаємин. Найкраща розвага для них – зустріч із друзями в пабі або домашня вечірка, а найкращий спосіб розслабитися після робочого дня – провести вечір у компанії рідних і друзів. Двері австралійських будинків завжди відчинено для гостей, яким ввічливі господарі надають усе найкраще. Однак незважаючи на це, в австралійському суспільстві не поширена практика жити великими сім'ями. Австралійці вважають за краще селитися окремо від членів сім'ї, а тому рано набувають самостійності і залишають батьківський дім. Цьому сприяють матеріальна підтримка від держави і відсутність браку робочих місць.

До найбільш характерних святкових дат, що створює звичний ритм суспільного життя в Австралії, слід віднести День Австралії; День АНЗАК, або День пам'яті солдатів (ANZAC Day); Кубок Мельбурна; Різдво; День народження Королеви.

Днем Австралії вважається 26 січня – національне австралійське свято. Це вихідний день, який присвячують зустрічі з друзями, музичним заходам, барбекю і феєрверкам. Протягом усього святкового тижня – воно припадає на останній тиждень січня – міста прикрашені прапорами Австралії. Історично дата нагадує про першу австралійську колонію Британії – Новий Південний Уельс, який має назву «Штат-прем'єр». З земель Нового Уельсу, які були названі так Джеймсом Куком, починалося освоєння Австралії.

Навесні, 25 квітня, проходить святкування Дня АНЗАК (ANZAC Day). Це день, коли країна вшановує своїх ветеранів, героїв воєн, в яких Австралія брала участь. Марші, паради і феєрверки, без яких ніколи не обходиться ця урочиста подія, не тільки привертають безліч глядачів, а й є вираженням національної пам'яті та єдності. Назву свята було дано на честь воїнів армійського корпусу, який брав участь у Першій світовій війні в складі британської армії. Фактично, АНЗАК є аббревіатурою: Австралійський і Новозеландський армійський корпус. Солдати сучасної армії також з гордістю носять цю назву.

Мельбурнський кубок – «найвідоміший вівторок» Австралії, перший вівторок листопада. Кубок Мельбурна – це перегони, в яких робить ставки вся країна. В цей день також проводиться

лотерея. Сигнал, що звучить о 15.00, зупиняє всіх і кожного, незалежно від занять і професій, і означає початок Кубка. Для городян цей захід виступає ще в ролі своєрідного фестивалю моди – «день стилю» проходить у четвер, і наряд до нього готують особливо ретельно. Кубок Мельбурна – центральна подія шеститижневого фестивалю, що проходить навесні в штаті Вікторія. Перші перегони проводилися переселенцями в 1861 році. І якщо тоді призовим фондом були 170 фунтів і срібний годинник, то сучасний призовий фонд становить близько 4,5 млн австралійських доларів.

Різдво в Австралії, як і в Європі, може вважатися головним сімейним і християнським святом. Святкування відбувається в грудні, і австралійці дотримують різдвяних традицій північної півкулі планети: прикрашають будинки, підписують вітальні листівки, влаштовують різдвяні пісенспіви, наряджають ялинку, обмінюються подарунками, і, звичайно, діти чекають візиту Санта-Клауса. У літній сезон Різдва цвітуть багато австралійських рослин. Перші поселенці з радістю використовували букети диких австралійських квітів у різдвяних прикрасах. Найбільш відомі з них: різдвяний дзвіночок, різдвяний кущ і різдвяна орхідея.

День народження Королеви австралійці відзначають у червні. Австралія є членом Співдружності, і хоча з 1942 року вона стала політично незалежною від Британії, проте Королева Великобританії Єлизавета II залишається монархом і для австралійців. Традиція святкування Дня народження монарха влітку, незалежно від справжньої дати народження, була закладена Едвардом VII на початку XX століття і з тих пір не мінялася. Сама ж королева Єлизавета Олександра Марія Віндзорська народилася 21 квітня. За час свого правління королева зробила 15 візитів до Австралії.

ПЕРСОНАЛІЇ

Бартон Едмунд (1849–1920) — австралійський політик. Перший прем'єр-міністр Австралії з 1 січня 1901 до 24 вересня 1903 року.

Гібсон Мел (1956 р. н.) — австралійський актор, режисер, сценарист і продюсер, лауреат двох премій «Оскар» та премії «Золотий глобус» (1996) за режисерську роботу над драмою «Хоробре серце».

Грінвей Френсіс Говард (1777–1837) — австралійський архітектор.

Гріффін Волтер Берлі (1876–1937) — архітектор і дизайнер, найбільше відомий як автор проекту столиці Австралії м. Канберра.

Кук Джеймс (1728–1779) — англійський першовідкривач, навігатор і дослідник, здійснив три експедиції Тихим океаном, першим з європейців дослідив і описав східне узбережжя Австралії.

Лоусон Генрі Арчібальд (1867–1922) — австралійський поет і автор коротких оповідань.

Маккормік Пітер (1834–1916) – автор гімну Австралії.

Мак-Каллоу Коллін (1937–2015) — австралійська письменниця, відома як автор роману «Ті, що співають у терні».

Мелба Неллі (1861–1931) — австралійська оперна співачка.

Міноуг Кайлі (1968 р. н.) — австралійська поп-співачка, авторка пісень і акторка.

Наматжира Альберт (1902–1959) — австралійський живописець-абориген із племені аранда.

Олдрідж Джеймс (1918–2015) — австралійський письменник і громадський діяч.

Патерсон Ендрю Бартон «Банджо» (1864–1941) — австралійський поет, журналіст і письменник.

Тасман Абель Янсзон (1603–1659) — голландський мореплавець, дослідник і купець. Отримав світове визнання за очолювані ним морські походи в 1642–1644 роках. Першим серед відомих європейських дослідників досяг берегів Австралії, Нової Зеландії, Тонга і Фіджі.

Вайт Патрік Віктор Мартиндейл (1912–1990) — австралійський письменник. Лауреат Нобелівської премії з літератури за 1973 рік, присудженої «за епічну і психологічну майстерність, завдяки якій був відкритий новий літературний материк».

Утзон Йорн (1918–2008) – датський архітектор, автор проекту Сіднейського оперного театру.

Юнайпон Девід (1872–1967) – проповідник, винахідник, письменник і журналіст родом з аборигенів Австралії.

Янсзон Віллем (1570–1630) — голландський навігатор та колоніальний губернатор. Перший відомий європеєць, який побачив берег Австралії під час подорожі 1605–1606 років.

ХРОНОЛОГІЧНА ТАБЛИЦЯ

Дата	Подія
1	2
Понад 40 000 років до н. е.	Заселення Австралії першими людьми
1606	Відкриття Австралії Віллемом Янсзоном
1642	Відкриття Абелем Тасманом Землі ван Дімена (Тасманії)
1770	Джеймс Кук відкрив східне узбережжя Австралії
1788	Прибуття до Австралії перших в'язнів
1788	Заснування колонії Новий Південний Уельс
1824	Заснування колонії Квінсленд
1824	Відкриття ріки Муррей
1825	Заснування Північної території
1825	Заснування колонії Земля Ван Дімена (Тасманія)
1832	Заснування колонії Західна Австралія
1836	Утворення колонії Південна Австралія
1839	Підкорення гори Косцюшко
1851	Утворення колонії Вікторія
1850-ті	Золота лихоманка в Австралії
1854	Еврікське повстання

Продовження хронологічної таблиці

1868	Австралія перестає використовуватись як виправна колонія
1891	Створення першої партії Австралії – Лейбористської
1901	Створення Австралійського Союзу
1901	Затвердження прапора Австралії
1906	В Австралії знятий перший у світі повнометражний фільм «Справжня історія банди Келлі»
1911	Початок будівництва Канберри
1912	Затвердження сучасного герба Австралії
1914	Австралія окупує німецьку Нову Гвінею
1915	Австралія в складі АНЗАК бере участь у битві при Галліполі
1931	Прийняття Вестмінстерського статуту, який надає домініонам Британії самостійність у внутрішній і зовнішній політиці
1939	Австралія вступає у Другу світову війну
1942	Австралія ратифікує Вестмінстерський статут
1951	Австралія входить до військового блоку АНЗЮС
1956	У Мельбурні відбуваються літні Олімпійські ігри
1968	Австралія перестає бути домініоном Британії, але залишається у Британській Співдружності
1973	Австралійський письменник Патрік Вайт отримує Нобелівську премію з літератури
1975	Австралія надає незалежність Папуа – Новій Гвінеї
2000	У Сіднеї відбуваються літні Олімпійські ігри

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- 1 Визначте основні особливості географічного розташування Австралії.
- 2 Назвіть найбільші водойми Австралії.
- 3 Охарактеризуйте адміністративний устрій Австралії. З яких штатів і територій вона складається?
- 4 Яких представників австралійської фауни ви знаєте?
- 5 Коли Австралія була заселена аборигенами?

6 Хто і коли з європейських мореплавців відкрив різні частини Австралії?

7 Назвіть і охарактеризуйте перші поселення британців на території Австралії.

8 Визначте основні періоди австралійської історії.

9 Назвіть і опишіть державні символи Австралії.

10 Назвіть найбільші міста Австралії.

11 Які корисні копалини є в Австралії?

12 Охарактеризуйте сільське господарство Австралії.

13 Назвіть основні галузі промисловості Австралії.

14 Які мови використовуються в Австралії?

15 В чому полягають особливості австралійського діалекту англійської мови?

16 Які релігії сповідують мешканці Австралії?

17 Охарактеризуйте особливості культури аборигенів Австралії.

18 Яких письменників Австралії ви знаєте? Які їхні твори ви читали?

19 Охарактеризуйте освіту Австралії.

20 Назвіть найбільш важливі свята в Австралії.

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1 Географія та клімат Австралії.

2 Флора і фауна Австралії.

3 Відкриття Австралії європейцями.

4 Британська колонізація Австралії.

5 Австралія в Першій і Другій світовій війні.

6 Політичний та адміністративний устрій Австралії.

7 Сільське господарство та промисловість Австралії.

8 Транспорт Австралії.

9 Культура австралійських аборигенів.

10 Література Австралії.

11 Мистецтво Австралії.

12 Особливості австралійського діалекту англійської мови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Berndt Ronald M., Berndt Catherine H. The world of the first australians. Sydney: Ure Smith, 1964. 448 p.
- 2 Broome Richard. Aboriginal Australians: A History Since 1788. Sidney: Allen & Unwin, 2010. 336 p.
- 3 Bryson Bill. Down Under. NY: Doubleday, 2000. 319 p.
- 4 Hughes Robert. The Fatal Shore: The Epic of Australia's Founding. NY: Alfred A. Knop Edition, 1986. 688 p.
- 5 Macintyre Stuart. A Concise History of Australia, NY: Cambridge University Press, 2016. 374 p.
- 6 Manning Clark`s History of Australia/ abridged by Michael Cathcart. Melbourne: Melbourne University Press, 1997.
- 7 McKnight Tom L. Oceania: The Geography of Australia, New Zealand, and the Pacific Islands. London: Pearson College Div, 1995. 229 p.
- 8 O'Connor K., Stimson R., Daly M. Australia's Changing Economic Geography: A Society Dividing. Oxford: Oxford University Press, 2002. 256 p.
- 9 The Cambridge History of Australian Literature/ Edited by Peter Pierce. NY: Cambridge University Press, 2009. 612 p.
- 10 Thompson Susan, Maginn Paul. Planning Australia: An Overview of Urban and Regional Planning. NY: Cambridge University Press, 2007. 424 p.
- 11 Walker James. Australia: History of Australia: Discover the major events that shaped the history of Australia . Sidney: Dingo Publishing, 2019. 184 p.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

АНЗАК (Австралійський і Новозеландський армійський корпус) — військове формування Австралії і Нової Зеландії для участі у Першій світовій війні. АНЗАК активно брав участь у боях у Єгипті й у Галліполі.

АНЗЮС – воєнний союз трьох держав: Австралії, Нової Зеландії та США. АНЗЮС названо за першими буквами країн-учасниць (англ. Australia, New Zealand, United States). Угода між державами підписана в Сан-Франциско (США) 1 вересня 1951 року.

Буш – великі неосвоєні людиною простори в Австралії та інших країнах, які зазвичай поросли чагарником або низькорослими деревами.

Диджериду – музичний духовий інструмент аборигенів Австралії. Один з найстаріших духових інструментів у світі. Диджериду робиться зі шматка стовбура евкалипта довжиною 1-3 метри, серцевина якого виїдена термітами. Мундштук може бути оброблений чорним бджолиним воском. Сам інструмент часто розписаний фарбами або прикрашений зображеннями тотемів племені.

Домініон – форма політичної системи, що існувала всередині Британської імперії і була проміжною формою між самоврядною колонією і суверенною державою, але з плином часу розвивалася до останньої.

Кала-лагав-я – австралійська мова пама-ньюнгської мовної сім'ї. Мовою говорять аборигени островів Торресової протоки. Острови належать Австралії і розташовуються між нею і Папуа – Новою Гвінеєю. Кількість носіїв – 1216 осіб.

Корроборі – церемоніальний танець австралійських аборигенів, що виконується традиційно чоловіками, є невід'ємною частиною культури аборигенів. Супроводжується індивідуальним або груповим співом і ритмічними ударами спеціально виготовленими палицями по бумерангу.

Крік – в Австралії та Північній Америці назва малого або середнього розміру струмка або річки. Деякі кріки можуть бути навіть судноплавними, а деякі – у певний період року частково або повністю пересихають.

Кукабара – рід наземних птахів підродини альціонних, родини рибалочкових, ендемік Австралазії – Австралії та Нової Гвінеї. Кукабари виростають у довжину від 28 до 42 см. Мають гучний крик, схожий на людський сміх.

Меріам мир – папуаська мова, якою говорять аборигени, що мешкають на островах Торресової протоки Австралії. Кількість носіїв згідно з переписом населення Австралії 2006 року – 212 осіб.

Намбат – вид ряду хижі сумчасті. Довжина голови й тіла: 175–275 мм, довжина хвоста: 130–200 мм, вага: 300–600 г. Намбати раніше проживали в напівпосушливих і посушливих лісах (евкаліптових і акацієвих) та луках. Тепер вони обмежені евкаліптовими лісами.

Пама-ньюнга – найбільша мовна сім'я за кількістю мов на австралійському континенті, об'єднує 178 мов народів і племен Австралії, ареал яких охоплює 7/8 Австралії (крім північно-західних районів).

Страйн – широкий акцент австралійської англійської мови. Цей термін є синкопою, що походить від скороченого фонетичного перекладу вимови слова «австралійський» у перебільшеному широкому австралійському акценті, спираючись на тенденцію цього акценту поєднувати склади у формі зв'язку. Цей термін був введений у 1964 році Аластером Ардоком Моррісоном.

Улуру – масивне оранжево-коричневе скельне утворення овальної форми, сформоване геологічними процесами близько 680 млн років тому. Розташоване в Центральній Австралії, в точці, близькій до географічного центру континенту. Довжина Улуру складає 3,6 км, ширина – близько 3 км, висота – 348 м. Основа порізана печерами з наскельними малюнками і різьбленням по каменю. Аборигени вважають себе хранителями священної скелі, здійснюють поклоніння і проводять обряди.

К. Е. Колесник

ГЕОГРАФІЯ, ІСТОРІЯ, КУЛЬТУРА АВСТРАЛІЇ

Конспект лекцій

Відповідальний за випуск Колесник К. Е.

Редактор Буранова Н. В.

Підписано до друку 15.11.21 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 4,0. Тираж 5. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейєрбаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.